

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Podmínečné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

Bc. Michaela Rožcová

Diplomová práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michaela Rožcová**
Osobní číslo: **H17380**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Podmínečné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se bude věnovat oblasti resocializace v rámci výkonu trestu odnětí svobody a následnému podmíněčnému propuštění. Zaměřena bude především na výstupní oddělení a výstupní program zacházení v nápravném zařízení a jeho porovnání s běžným programem zacházení. Pozornost se tedy bude upínat k přípravě odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Další část práce bude zaměřena na podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, tedy na činnost Probační a mediační služby ČR, konkrétně na spolupráci probačního úředníka s podmíněčně propuštěným. Na tato témata budou v rámci praktické části práce s odsouzenými realizovány rozhovory, jejichž cílem bude zjistit, co odsouzeným pomohlo lépe se resocializovat zpět do běžného života, co pro ně bylo přínosem a co naopak ne.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

České vězeňství. Poslání a organizační struktura probační a mediační služby ČR.

Praha: České vězeňství, č. 1/1999, ISBN 80-238-4322-2. (pozn. příloha čísla)

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. 2. vydání, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

ŠTERN, P. a kol. Probace a mediace. 1. vydání, Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-757-2.

VETEŠKA, J. Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-7478-898-7.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Adriana Sychrová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **1. dubna 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

Bc. Michaela Rožcová

Poděkování

Děkuji Mgr. Adrianě Sychrové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za cenné rady a pomoc při zpracování. Dále děkuji speciální pedagožce z věznice, kde probíhal výzkum s respondenty, za poskytnutí praxe a ochotné pomoci při realizaci rozhovorů s odsouzenými. V neposlední řadě děkuji celému týmu střediska Probační a mediační služby v Ústí nad Labem za pomoc a především podporu při psaní mé diplomové práce.

Bc. Michaela Rožcová

Anotace

Předkládaná diplomová práce se věnuje podmíněnému propuštění. První část je zaměřena na penitenciární péči, která je odsouzeným poskytována ve výkonu trestu odnětí svobody v rámci programů zacházení. Zaměřena je především na přípravu odsouzených na propuštění z výkonu trestu, mj. na výstupní oddělení. Práce se dále věnuje zákonným podmínkám podmíněného propuštění a činnosti Probační a mediační služby ve věznicích ve formě parole. Druhá část práce je zaměřena na postpenitenciární péči, konkrétně poskytovanou Probační a mediační službou ČR. Praktická část diplomové práce obsahuje zpracované rozhovory s respondenty, kteří procházejí nebo již prošli procesem podmíněného propuštění.

Klíčová slova

Penitenciární péče, Program zacházení, Podmínečné propuštění, Parole, Probační a mediační služba ČR

Annotation

The following dissertation assesses conditional release. The first part of the paper focuses on penitentiary care which is provided to convicts during their custodial sentence as part of their treatment programme. The care primarily concentrates on preparing the convicts for their release from custody, and, among other things, on pre-release centres. The study also examines constructive conditions to conditional release and the activities of the Probation and Mediation Service in prisons in the form of parole. The second part of the work discusses penitentiary care, specifically the care provided by the Probation and Mediation Service of the Czech Republic. The practical part of the paper includes interviews with respondents who are undergoing or have undergone the process of conditional release.

Key words

Penitentiary Care, Treatment Programme, Conditional Release, Parole, Probation and Mediation Service of the Czech Republic

Obsah

Úvod.....	9
1 PODMÍNEČNÉ PROPUŠTĚNÍ.....	11
2 PENITENCIÁRNÍ PÉČE	13
2. 1 Program zacházení.....	13
2. 2 Činnost Probační a mediační služby ČR ve věznicích – parole	18
3 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	21
3. 1 Probační a mediační služba ČR	21
3. 2 Probační dohled	24
3. 3 Hodnocení rizik a potřeb.....	28
4 JINÉ PROJEKTY A VÝZKUMY NA TÉMA PŘÍPRAVY A PROPUŠTĚNÍ Z VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	30
5 VLASTNÍ VÝZKUM.....	32
5. 1 Předmět a cíl výzkumného šetření	32
5. 2 Metoda sběru a analýzy dat	33
5. 3 Výzkumný soubor.....	34
6 ROZHOVORY S RESPONDENTY	36
6. 1 První trestná činnost.....	36
6. 2 Výkon trestu odnětí svobody	42
6. 3 Podmínečné propuštění.....	45
6. 4 Závěry z rozhovorů.....	49
Závěr	54
Použitá literatura	56
Použité internetové zdroje	57
Přílohy.....	60

Seznam ilustrací a tabulek

Obrázek č. 1 – Fáze výkonu probačního dohledu	27
Tabulka č. 1 – Statistický přehled podmíněčně propuštěných osob.....	12
Tabulka č. 2 – Přehled respondentů	35
Tabulka č. 3 – Přehled zaměstnání a bydlení respondentů	38
Tabulka č. 4 – Tresty za první trestnou činnost	41
Tabulka č. 5 – Přehled celkové délky nepodmíněných trestů respondentů	42

Úvod

Recidiva trestné činnosti je, bylo a pravděpodobně i bude velice aktuální téma kdykoliv se jím budeme zabývat. V dnešní době existuje mnoho způsobů a mechanismů, pomocí kterých se s tímto problémem snažíme bojovat. Velkým krokem vpřed byl vznik restorativní justice. Ta se snaží o resocializaci a převýchovu odsouzených prostřednictvím alternativních trestů a dlouhodobým působením na pachatele trestných činů na svobodě. Vznik alternativních trestů ve velké míře odlehčil i tak dosti přeplněným věznicím a je nutné zmínit, že pro vybrané pachatele má tento druh trestu mnohem větší smysl, než nepodmíněný trest odnětí svobody.

V případě, že budeme hovořit o nejzazší možnosti potrestání, bude se pro dnešní dobu jednadvacátého století v České republice jednat právě o výkon trestu odnětí svobody. I zde, ve věznicích, se odborníci snaží působit na odsouzené takovým způsobem, aby po opuštění věznice byli schopni dále žít svůj život v souladu se zákonem a opětovně nepáchat trestnou činnost. O to se ve věznicích pokouší především pomocí programů zacházení, které jsou odsouzeným připravovány na základě komplexní zprávy o jejich osobě, kterou zpracovávají odborníci hned z několika oblastí.

Největší motivací pro odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody je možnost zažádat si o podmíněčné propuštění při splnění k tomu zákonných podmínek. Této možnosti také odsouzení velice často využívají, a pokud je to možné a především vhodné, soud jejich žádosti vyhoví. Problémem ovšem zůstává to, že zřejmě výkon nepodmíněného trestu nebyl dostatečným poučením, nebo při něm odsouzení nebyli dostatečně resocializováni či připraveni na propuštění, jelikož se znovu dopouští trestné činnosti.

Cílem této práce je věnovat se právě této problematice; resocializaci a převýchově odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody, přípravě odsouzených na podmíněčné propuštění a následné péči o podmíněčně propuštěné osoby. První část práce je věnována penitenciární péči. Zejména je zaměřena na programy zacházení s odsouzenými, popisuje také jeden konkrétní program zacházení, který byl vytvořen přímo pro recidivisty. Jedna z kapitol je také zaměřena na výstupní oddělení a výstupní program zacházení pro porovnání s běžným programem zacházení.

Druhá část práce je zaměřena na postpenitenciární péči, a protože se práce věnuje podmíněčnému propuštění, jedná se především o péči v gesci Probační a mediační služby ČR. Zde jsou kapitoly věnovány informacím o službě a rozsáhlé kapitoly jsou zaměřené zejména na probační dohled a paroli. V rámci parole Probační a mediační služba může s odsouzeným spolupracovat již ve výkonu trestu odnětí svobody před jeho podmíněčným propuštěním, což je podle mého názoru ideální stav, kdy jsou penitenciární a postpenitenciární péče vzájemně propojeny a plynule na sebe navazují.

Praktická část práce je zaměřena na jedince, kteří se nachází v různých fázích podmíněčného propuštění. Jedna dvojice respondentů je momentálně ve výkonu trestu odnětí svobody a připravuje se na propuštění. Druhá dvojice je již v péči Probační služby v rámci podmíněčného propuštění s dohledem. Třetí dvojice respondentů bohužel neuspěla ve zkušební době, a proto se momentálně opět nachází ve výkonu trestu odnětí svobody.

S těmito respondenty byly zrealizovány rozhovory za účelem zjištění informací a okolností k situaci, ve které se aktuálně nacházejí. Cílem rozhovorů bylo zjistit, co by odsouzeným pomohlo lépe se resocializovat zpět do společnosti, mimo kterou žili několik let za zdmi věznic. Co by pro ně bylo přínosem a co naopak ne. Výzkum je unikáním tím, že se jedná čistě o názory odsouzených, kteří si prošli celým procesem podmíněčného propuštění na vlastní kůži.

1 PODMÍNEČNÉ PROPUŠTĚNÍ

Jak již bylo řečeno v úvodu, možnost odsouzených požádat o podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody představuje pro odsouzené největší motivaci. K tomu, aby si o něj odsouzení mohli zažádat, je nutné, aby splňovali jeho zákonné podmínky. Proto považují za zásadní a klíčové uvést nejprve, o jaké podmínky se konkrétně jedná a jaký zákon se jimi zabývá a upravuje je.

Podmínky pro podmíněčné propuštění upravuje zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. Podle §88 může soud odsouzeného podmíněně propustit z výkonu trestu odnětí svobody, jestliže ten prokázal svým chováním a plněním svých povinností, že se polepšil a je tedy od něho možné očekávat, že v budoucnu již povede řádný život v souladu se zákonem.

Podmínečné propuštění je možné v případě, že odsouzený vykonal alespoň polovinu uloženého trestu. V případě odsouzeného, který nebyl odsouzen za zvlášť závažný zločin a ve výkonu trestu odnětí svobody je poprvé, je podmíněčné propuštění možné, vykonal-li již alespoň třetinu uloženého trestu. Výjimkou jsou osoby, které spáchaly zvlášť závažný zločin, ty mohou být podmíněčně propuštěny až po vykonání dvou třetin uloženého trestu. Soud také mimo jiné při rozhodování o podmíněčném propuštění přihlíží ke skutečnostem, jako je včasný a dobrovolný nástup do výkonu trestu, náhrada škody, která byla trestnou činností způsobena, navrácení bezdůvodného obohacení, nebo například postoj odsouzeného k ochrannému léčení, pokud mu bylo uloženo (§88).

Při podmíněčném propuštění je soudem stanovena zkušební doba. V případě přečinu je výměra zkušební doby až tři roky. V případě zločinu se jedná o jeden rok až sedm let. Podmínečné propuštění často probíhá za současného vyslovení dohledu nad odsouzeným. Soud může odsouzenému uložit povinnost zdržovat se v určené době ve svém obydlí nebo jeho části. Dále může soud uložit povinnost uhradit škodu, kterou odsouzený způsobil trestnou činností, nebo povinnost odčinit nemajetkovou újmu, případně vydat bezdůvodné obohacení získané trestným činem, uhradit dlužné výživné apod. Podmínečně propuštěnému lze také soudem uložit, aby vykonával obecně prospěšné práce ve prospěch obcí, státních nebo jiných institucí (§89).

Celková doba trvání určeného pobytu podmíněně propuštěného v obydlí podle odstavců 1 a 2 nesmí přesáhnout jeden rok, a to i v případě stanovení delší zkušební doby. Výkon prací podle odstavce 2 může být stanoven ve výměře od 50 do 200 hodin. Částka na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle odstavce 2 se stanoví ve výměře od 2 000 Kč do 10 000 000 Kč; při stanovení této částky přihlédne soud také k osobním a majetkovým poměrům odsouzeného a vzhledem k tomu může stanovit, že určená částka bude zaplacena v přiměřených měsíčních splátkách (tamtéž).

V průměru se počty podmíněně propuštěných v posledních letech pohybují kolem 3 400 osob ročně. Přesné údaje uvádí tabulka č. 1 níže.

Tabulka č. 1: Statistický přehled podmíněně propuštěných osob v letech 2007 – 2018

Rok	Odsouzení		Celkem
	muži	ženy	
2007	3 910	255	4 165
2008	3 670	289	3 959
2009	3 671	315	3 986
2010	4 046	329	4 375
2011	3 799	310	4 109
2012	4 259	399	4 658
2013	2 650	185	2 835
2014	2 150	176	2 326
2015	2 155	206	2 361
2016	2 191	220	2 411
2017	2 546	316	2 862
2018	2 494	301	2 795

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2018

2 PENITENCIÁRNÍ PÉČE

S podmíněčným propuštěním a přípravou na něj velice úzce souvisí penitenciární péče o odsouzené, tedy péče, která je odsouzeným věnována přímo ve věznicích během výkonu trestu odnětí svobody. Než se tedy dostaneme k části, kdy už jsou odsouzení na svobodě, budeme věnovat následující kapitoly tomu, co musí podmíněčnému propuštění nezbytně předcházet.

2. 1 Program zacházení

Po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody předstupuje odsouzený před odborné pracovníky věznice, kteří pomocí programu SARPO (souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzeného) vypracují komplexní zprávu o odsouzeném. Komplexní zpráva o odsouzeném obsahuje shrnutí posouzení z několika odborných pohledů. Jedná se o posouzení sociálního pracovníka, psychologa, pedagoga a lékaře. Obsah komplexní zprávy o odsouzeném je přísně důvěrný. Na základě této komplexní zprávy speciální pedagog vypracuje nebo přidělí odsouzenému program zacházení. Při přípravě programů zacházení se přihlíží k tomu, jaké jsou možnosti odsouzených, tzn. jaké mají dovednosti, pracovní zkušenosti, případně osobní zájmy. Program zacházení je předepsán všem odsouzeným, jejichž trest je delší než 90 dní (Veteška 2015).

Diagnostický nástroj SARPO je využíván Vězeňskou službou ČR k vyhodnocení rizik odsouzeného, ke kterým se také mimo jiné při sestavování programu zacházení přihlíží. Rizika se vyhodnocují ve třech oblastech: 1. riziko vyplývající z charakteristiky trestné činnosti, 2. riziko újmy, které se týká obětí spáchané trestné činnosti nebo potenciálních obětí v případě recidivy, 3. rizika vyplývající z dynamických faktorů odsouzeného, tzn. jeho sociální situace, rodiny, bydlení, práce apod. (tamtéž).

Vyhláška č. 345/1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, hovoří o tom, že v případě, že jsou odsouzenému vyhodnocena rizika nízká, je mu stanoven minimální program zacházení. Ten je charakteristický především menší mírou odborné intervence. Zaměřen je zejména na pracovní a zájmové aktivity. Odsouzenému se středními až vysokými riziky je stanoven standardní program zacházení, který je charakteristický střední mírou

odborné intervence. Zde se odsouzený zaměřuje především na pracovní a vzdělávací aktivity. Odsouzenému s vysokými až velmi vysokými riziky je stanoven program speciálního zacházení. Takový program je zaměřen na aktivity speciálně výchovné a vzdělávací. Program je charakteristický vysokou mírou odborné intervence (§36a).

Podle zákona č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody *program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, případně jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho soběstačný život v souladu se zákonem. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr (§41).*

Program zacházení je rozdělen na pracovní, vzdělávací, výchovné a zájmové aktivity a na oblast utváření vnějších vztahů. Pracovní aktivity se týkají většinou úklidových nebo jiných údržbářských prací v rámci věznice, ale jsou také možnosti práce mimo věznici. Pokud hovoříme o práci, kterou odsouzení vykonávají uvnitř věznice, jedná se o práci potřebnou k zajištění každodenního chodu věznice. Tuto činnost vykonávají zpravidla všichni odsouzení, a to bez nároku na odměnu. Dále se také jedná o pracovní terapii, která je vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním (§29, §30, §32, Veteška 2015).

V případě, že jsou odsouzení zařazeni do práce, jsou povinni tuto práci vykonávat, pokud jsou k tomu zdravotně způsobilí. Jak již bylo řečeno, odsouzené je možné zaměstnávat v rámci vlastního provozu věznice, výroby anebo smluvně u jiných subjektů, mimo věznici. K tomu, aby byl odsouzený zaměstnán u jiného subjektu, je zapotřebí jeho písemného souhlasu (§30).

„Mezi formy zaměstnávání odsouzených patří:

- *Vnitřní režie a vlastní výroba;*
- *Vzdělávání denním studiem;*
- *Podnikatelské subjekty;*
- *Středisko hospodářské činnosti.“ (Hüttnerová 2007, s. 10)*

Podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody jsou vzdělávací aktivity ve věznicích organizované nebo realizované středním odborným učilištěm, učilištěm a odborným učilištěm. Zaměřeny jsou většinou na rekvalifikační kurzy, školení apod. Dále také na gramotnost práce na PC nebo výuku cizích jazyků, finanční gramotnost aj. Takové vzdělávání je ve věznici vedené zaměstnanci z oddělení výkonu trestu. Odsouzeným je k dispozici také knihovna. Dále mají možnost věnovat se aktivitám zaměřeným na rozvoj společenského chování, sociálních dovedností nebo např. rozvíjet své právní vědomí. Ve věznicích je také možnost věnovat se duchovním aktivitám (§29, §30, §32).

Existují speciální skupiny odsouzených, kterým je kromě standardizovaných programů zacházení (v rámci kterých je věnována pozornost všem odsouzeným) věnována pozornost také v rámci specifických programů zacházení. Jedná se o skupiny odsouzených, kterým je vzhledem k jejich osobnosti a vyhodnoceným rizikům potřeba věnovat zvýšenou penitenciární péči. Jedná se o skupiny odsouzených, kteří jsou umístěni

- a) v bezdrogové zóně,
- b) na specializovaném oddělení pro odsouzené s poruchami chování nebo poruchou osobnosti,
- c) na výstupním oddělení,
- d) v oddílu mladých dospělých
- e) v oddílu s programem rozšířeným o pastorační a psycho-spirituální péči (Prokopová (2015) cit. podle Veteška 2015).

Program zacházení je ve věznicích pravidelně vyhodnocován. Toto hodnocení následně slouží k případným úpravám a aktualizacím programu v případě, že se jeho stanovené cíle nenaplnují. Podle vyhlášky č. 345/1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve věznici pro mladistvé toto vyhodnocování programu zacházení probíhá jednou za měsíc. Na výstupních odděleních věznic s ostrahou i se zvýšenou ostrahou probíhá hodnocení jednou za dva měsíce. Ve věznicích s ostrahou jednou za tři měsíce. A ve věznicích se zvýšenou ostrahou jednou za šest měsíců (§38).

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody také informuje o tom, že v rámci programů zacházení jsou odsouzení zařazováni do práce. K tomu, aby byl odsouzený zaměstnán u jiného subjektu,

tedy mimo věznic, je zapotřebí jeho písemného souhlasu. Do pracovní doby se odsouzeným nezapočítává činnost úklidová nebo jiná obdobná, která je zapotřebí k zajištění každodenního chodu věznice. Tuto činnost vykonávají zpravidla všichni odsouzení bez nároku na odměnu (§29, §30, §32).

2. 1. 1 Resocializační program 3Z – Zastav se, Zamysli se a Změň se

Program 3Z je určen odsouzeným mužům i ženám, kteří se opakovaně nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Tento program byl v ČR adaptován pracovníky vězeňské a probační služby z programu „Stop, Think and Change“ londýnské probační služby. Hlavním cílem tohoto projektu je snaha o změnu postojů odsouzených, které vedou k opakovanému páchání trestné činnosti. Dále také snaha o to, aby odsouzení získali na trestnou činnost náhled a pochopili důsledky svého jednání (Vězeňská služba ČR, Program 3Z, 2019).

Program se u odsouzených snaží o osvojení si nových sociálních dovedností, které povedou po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody k soběstačnému životu v souladu se zákonem. Tento kognitivně-behaviorální program je jedním ze standardizovaných programů, který je odsouzeným přidělován před lhůtou podmíněného propuštění nebo před koncem výkonu trestu odnětí svobody (tamtéž).

Aby byl odsouzený do tohoto programu zařazen, musí splňovat určitá kritéria:

- *„žádost o podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s minimální lhůtou čtyři měsíce před soudním projednáním nebo šest měsíců do konce výkonu trestu odnětí svobody, zpravidla během umístění odsouzeného ve výstupním oddělení,*
- *opakovaná trestná činnost (minimálně dvakrát soudně trestán),*
- *motivace k řádné účasti, nenarušené např. eskortami k soudu,*
- *schopnost porozumět základním instrukcím, informacím a jednoduchému textu.“*
(Biedermanová, Petras 2011)

Program probíhá ve skupině, pracuje se zde se skupinovou dynamikou pod vedením dvou tzv. trenérů, kterými jsou vyškolení lektoři. Jednoho běhu programu se účastní celkem dvanáct odsouzených, kteří jsou lektory vybráni. Celý program je rozdělen na celkem jedenáct sezení,

a to včetně úvodního a závěrečného, které probíhají během tří měsíců. Program ve věznicích probíhá zpravidla dvakrát ročně (tamtéž).

2. 1. 2 Výstupní oddělení

Na výstupní oddělení jsou přerazováni odsouzení před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody, nejčastěji před koncem celkového trestu, ale je možné na výstupní oddělení umístit i odsouzeného před podmíněným propuštěním. Na výběru odsouzených, kteří budou umístěni na výstupní oddělení, také závisí jejich motivace a snaha na sobě před výstupem pracovat. K porovnání běžného pokoje na oddělení výkonu trestu a pokoje na výstupním oddělení přikládám v příloze č. 1 dvě fotografie z Věznice Kynšperk nad Ohří, které jsou dostupné na internetových stránkách Vězeňské služby (Vězeňská služba ČR, Věznice Kynšperk nad Ohří, 2019).

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody dále také upravuje podmínky před propuštěním odsouzeného a jeho přerazení na výstupní oddělení. Výstupní oddělení slouží pro odsouzené, kteří vykonávají trest odnětí svobody delší než tři roky nebo pro odsouzené, kterým je potřeba pomoci při vytváření podmínek pro jejich soběstačný život v souladu se zákonem (§74).

Na toto oddělení jsou odsouzení přerazeni přiměřenou dobu před očekáváním skončení výkonu trestu a následným propuštěním z věznice. Na výstupním oddělení je program zacházení aktualizován a je zaměřen především na přípravu odsouzeného na opuštění věznice. Věznice také po celou dobu výkonu trestu úzce spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení právě proto, aby odsouzení mohli po propuštění plynule přejít do soběstačného života (tamtéž).

2. 2 Činnost Probační a mediační služby ČR ve věznicích – parole

„Parole představuje podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Filozofie parole vychází z přesvědčení, že návrat pachatele na svobodu doprovázený pomocí, vedením a kontrolou probačního pracovníka pomáhá k jeho aktivnímu zapojení do bezkonfliktního života.“ (Veteška 2015, s. 162)

V případě, že odsouzený chce zažádat o podmíněčné propuštění, má v rámci své přípravy na propuštění možnost požádat o pomoc probačního pracovníka. Na toho je možné obrátit se prostřednictvím sociálního pracovníka ve věznici, vychovatele či jiného odborného zaměstnance Vězeňské služby. Pokud Vězeňská služba spoluprací odsouzeného s Probační a mediační službou doporučí, odsouzený zasílá „Podnět k zahájení spolupráce s PMS“ a to na místně příslušné středisko Probační služby v okolí věznice (Probační a mediační služba ČR, Parole, 2019).

Mezi hlavní zásady činnosti pracovníka v oblasti parole patří dobrovolnost. A to jak ze strany pachatele, tak i pracovníka. Pachatel není povinen před rozhodnutím soudu o podmíněčném propuštění spolupracovat s probačním pracovníkem. Stejně tak pracovník není povinen spolupracovat s každým pachatelem, který o tuto spolupráci projeví zájem. Vždy se tedy jedná o vzájemnou dohodu uzavřenou mezi pachatelem a probačním pracovníkem (Parole – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

Po navázání spolupráce probačního pracovníka s odsouzeným je další významnou zásadou důraz na koordinovanost postupu zainteresovaných subjektů, tzn., že Probační služba spolupracuje nejen s Vězeňskou službou, ale dále také s rodinou pachatele, sociálním kurátorem, potenciálním zaměstnavatelem apod. Dále probační pracovník klade důraz na objektivizaci údajů a vyhodnocování rizik a potřeb, na aktivní zapojení pachatele a v neposlední řadě na ochranu společnosti. Na základě této analýzy následně pracovník zpracovává zprávu pro účely rozhodnutí soudu, ve které podmíněčné propuštění odsouzeného doporučí nebo naopak nedoporučí (Probační a mediační služba ČR, Parole, 2019).

Klíčovou kompetencí pracovníka v rámci parole je odborné vedení pachatele a jeho příprava na přechod z vězeňského prostředí. Důležité je také jeho kvalifikované posouzení

připravenosti pachatele na možnost podmíněného propuštění. „Pracovník připravuje relevantní podklady pro rozhodnutí OČTŘ (orgány činné v trestním řízení, pozn. autorky), a to včetně doporučení takových opatření, která budou minimalizovat selhání pachatele po propuštění, napomohou jeho adaptaci a integraci zpět do života společnosti a přispějí k ochraně společnosti.“ (Parole – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016, s. 7)

V rámci parole také probační pracovník spolupracuje s obětí trestného činu, který odsouzený spáchal. Odsouzený je informován o tom, že v rámci přípravy podkladů bude oběť kontaktována. Má možnost vyjádřit se k tomu, jaké informace budou oběti o jeho osobě sděleny. Probační pracovník s obětí spolupracuje především v případě, kdy její potřeby nebyly řádně ošetřeny již v rámci předchozí spolupráce. Pracovník oběť informuje o skutečnosti, že pachatel bude žádat o podmíněčné propuštění, informuje ji o průběhu celého procesu, vysvětluje, jaká má oběť práva. Pracovník také poskytuje oběti podporu při zpracování prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život. Toto prohlášení následně probační pracovník přikládá ke stanovisku k žádosti o podmíněčné propuštění odsouzeného (tamtéž, s. 9).

2. 2. 1 Křehká šance

Křehká šance je projekt realizovaný Probační a mediační službou ČR v rámci podmíněného propuštění. Jedná se o úspěšný projekt. Důkazem je fakt, že projekt Křehká šance I se již ověřil v devíti věznicích. Úkolem projektu Křehká šance II je rozšířit praxi do dalších devíti soudních okresů (věznic). Základním prvkem projektu je vytvoření odborné komise, která zhodnotí připravenost odsouzených na podmíněčné propuštění. Důraz je kladen především na vysokou profesionalitu a odbornost pracovníků, kteří se věnují práci s vězněnými osobami a jejich přípravě na podmíněčné propuštění (Probační a mediační služba, Projekty, 2019).

Hlavními cíly projektu jsou:

1. Komplexní a objektivní posouzení odsouzených připravujících se na podmíněčné propuštění prostřednictvím Komise pro podmíněčné propuštění,

2. vytvoření nového programu zacházení s odsouzenými ve věznici ČR,
3. vytvoření účinného modelu spolupráce mezi místní komunitou a věznicí,
4. vytvoření návrhu systémového řešení institutu podmíněčného propuštění vč. návrhu legislativních opatření (tamtéž).

Projekt Křehká šance je založen na principu profesionálního posouzení odsouzených, kteří žádají o podmíněčné propuštění. Na základě tohoto posouzení komise Křehké šance předá směrem k soudu zprávu, zda podmíněčné propuštění doporučuje nebo naopak neodporučuje. V případě doporučující zprávy bude vytvořen tzv. návrh plánu na bezpečné propuštění odsouzeného. Předpokládá se, že díky tomuto opatření se sníží riziko recidivy, riziko újmy a naopak zvýší se bezpečnost společnosti (Probační a mediační služba ČR, Evaluační zpráva, 2019).

3 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

Po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody přejde v ideálním případě odsouzený plynule z penitenciární péče na péči postpenitenciární. Tu představuje sociální kurátor a v rámci podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody především Probační a mediační služba ČR.

3. 1 Probační a mediační služba ČR

Probační a mediační služba ČR je přímým zprostředkovatelem alternativních trestů v rámci restorativní justice. Mezi nejčastější alternativní tresty, kterými se služba zabývá, patří obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, trest domácího vězení a podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem (České vězeňství, 1999).

3. 1. 1 O činnosti Probační a mediační služby ČR

Probační a mediační služba ČR je státní službou, která v České republice funguje od roku 2001. Byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě. Jejím cílem je aplikování restorativní justice v praxi. Snaží se o efektivní řešení společenských konfliktů, které jsou spojeny s trestnou činností. Probační a mediační služba se zabývá skutečnostmi projednávanými v trestním řízení. Tyto případy se ke službě mohou dostat v obou fázích trestního řízení, tzn. v přípravném řízení i vykonávacím (Veteška 2015).

V přípravném řízení pracovník vytváří podmínky pro proces alternativního řešení vzniklého problému. Tato fáze probíhá ještě před jednáním soudu a vydáním rozhodnutí. Ve vykonávacím řízení, tzn. po vydání pravomocného rozhodnutí soudem a zaslání pověření k výkonu probačních činností, již Probační a mediační služba přímo zprostředkovává výkon alternativního trestu (Přípravné řízení – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

Probační a mediační služba má tři základní cíle; **integrace pachatele** – jedná se především o znovu začlenění pachatele do společnosti běžným způsobem tak, aby vedl řádný život v souladu se zákonem. Dalším cílem je **participace poškozeného** neboli oběti – Probační

služba se snaží zapojit poškozeného do vlastního procesu odškodnění, na základě čehož obnovuje jeho pocit bezpečí, integrity a důvěru ve spravedlnost systému. Posledním, třetím cílem je **ochrana společnosti** – Probační služba chrání efektivně společnost díky zajišťování řešení konfliktních situací pomocí realizace uložených alternativních trestů a opatření (Veteška 2015).

Cílovou skupinou Probační a mediační služby ČR jsou pachatelé trestných činů a jejich oběti. Pachatelé trestných činů spolupracují v několika možných formách. Jednou z nich jsou jedinci, kterým byl uložen alternativní trest; nejčastěji jde o obecně prospěšné práce, podmíněné odnětí svobody s dohledem nebo peněžitý trest, méně často pak trest domácího vězení aj. Další formou je náhrada vazby dohledem, kdy klient ještě nebyl pravomocně uznán vinným. Poslední velmi častá forma spolupráce je podmíněčné propuštění klienta z výkonu trestu odnětí svobody (Probační a mediační služba ČR, Pro pachatele, 2019).

Oběti trestných činů Probační a mediační služba oslovuje a nabízí jim spolupráci při řešení jejich situace vzniklé na základě trestné činnosti. Jedná se nejen o odborné poradenství, ale také například o pomoc poškozeným a obětem při domáhání se náhrady škody způsobené trestným činem. Pokud má poškozený i pachatel zájem, je možné dopracovat se až do fáze mediace mezi pachatelem a obětí, což bývá nejlepším řešením pro obě strany. Jedná se o mimosoudní urovnání sporu mezi oběma stranami. Veškeré služby, které Probační služba nabízí a realizuje, jsou pro klienty bezplatné (Probační a mediační služba ČR, Pro oběti, 2019).

3. 1. 2 Metody práce a poskytované služby

Probační pracovník funguje jako průvodce pro odsouzeného, kterému napomáhá a doprovází ho během výkonu alternativního trestu, který byl pachateli uložen. Pracovník spolupracuje s klientem nejčastěji na pravidelných **osobních konzultacích**, které slouží především pro zjištění aktuální životní situace klienta. Pracovník se snaží klienta povzbudit k životu, který se vyhýbá trestné činnosti, radí klientovi v právní a sociální oblasti, která se týká především klientových práv a povinností případně jiných možností, které povedou ke zlepšení jeho aktuálního stavu a o kterých většinou klienti nemají informace nebo se jednoduše v této oblasti neorientují (neznají svá práva a možnosti). Pracovník také předává užitečné kontakty

např. na poškozeného kvůli náhradě škody, dále na pracovní agentury nebo na jiná zařízení typu neziskových organizací (Veteška 2015).

Další formou, kterou probační úředníci a asistenti pracují, je tzv. „**terén**“. V případě obecně prospěšných prací se jedná o návštěvu poskytovatele výkonu trestu a kontrolu klienta, zda a jakým způsobem uložený trest vykonává. V případě probačního dohledu se jedná o návštěvu klienta v místě bydliště v předem stanoveném a domluveném termínu (pokud se nejedná o trest domácího vězení, zde probíhají také kontroly namátkové). Účelem je především kontrola pravdivosti informací, které byly získány od klienta během konzultací na středisku, v nejlepším případě také komunikace s rodinou či blízkými osobami, kteří s klientem žijí v jedné domácnosti (Probace - Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

3. 1. 3 Personální zabezpečení služby

Personální zabezpečení Probační a mediační služby ČR je široce rozvětvený systém. Základem je ředitelství se sídlem v Praze. Ředitele jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Ředitelství se dále člení na Kancelář ředitele, Úsek ekonomicko-provozní a Úsek odborných činností. Kancelář ředitele se člení na právní a personální oddělení, Sekretariát ředitele, Mezinárodní a tiskové oddělení. Úsek ekonomicko-provozní se člení na Oddělení rozpočtu a účetnictví Mzdové oddělení, Oddělení správy majetku a Oddělení IT. Úsek odborných činností se člení na Metodické a analytické oddělení, Oddělení vzdělávání, Projektové oddělení, Oddělení koncepce a kontroly (Probační a mediační služba ČR, Organizační struktura, 2019).

Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě popisuje jako další článek služby soudní kraje. V jejich čele stojí krajský vedoucí, který řídí a koordinuje střediska na území kraje. Soudní kraj se člení na pracoviště krajského vedoucího a dále pak na jednotlivá střediska. Posledním článkem jsou právě střediska, kde probíhá přímý výkon probační a mediační činnosti. V čele střediska stojí opět vedoucí. Pod ním jsou jednotliví probační úředníci a probační asistenti. Středisko může být rozdělené na oddělení např. obecně prospěšných prací, pro mladistvé, dohledy apod. (§3).

3. 1. 4 Spolupracující organizace

Mezi stěžejní spolupracující organizace Probační a mediační služby ČR patří orgány činné v trestním řízení. Na počátku trestního řízení se jedná o Policii ČR, která toto řízení většinou zahajuje obviněním pachatele trestné činnosti a zasílá tuto informaci Probační službě. Již v této fázi přípravného řízení může pachatel začít se službou spolupracovat. Policie dále předává informaci a obvinění na Státní zastupitelství, které podává obžalobu na pachatele k soudu (Zákon č. 257/2000 Sb. O Probační a mediační službě, §5, Přípravné řízení – Metodický standard, probační a mediační služba ČR 2016).

Soud je rozhodujícím orgánem, který přijímá doporučení a stanoviska od Probační a mediační služby ČR a následně rozhoduje o uložení trestu pachateli. Pokud se jedná o alternativní trest, soud zasílá na pověření k výkonu probačních činností a služba zahajuje spolupráci s klientem v tzv. vykonávacím řízení (Přípravné řízení – Metodický standard, probační a mediační služba ČR 2016).

3. 2 Probační dohled

Podle Trestního zákoníku se dohledem *rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby (dále jen „probační úředník“), spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona.*

Účelem dohledu je

a) sledování a kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,

b) odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.“ (§49)

Probační dohled může probíhat v několika formách. Před rozhodnutím soudu jako náhrada vazby dohledem, po rozhodnutí soudu jako podmíněčné odsouzení s dohledem nebo jako podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Před rozhodnutím soudu

Probační služba připravuje stanovisko k náhradě vazby dohledem, což je v tomto případě výstupem činnosti pracovníka. K tomuto může dostat podnět přímo od pachatele nebo osoby jemu blízké, nebo od soudu či státního zastupitelství (Probace – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

Výkon dohledu po rozhodnutí soudu zahajuje příslušné středisko Probační a mediační služby na základě pověření orgánů činných v trestním řízení nebo podnětu od pachatele, který se na středisko dostaví dříve než písemné pověření. V takovém případě si pracovník vyžádá od orgánů činných v trestním řízení pověření k zahájení probačních činností a případně další potřebné dokumenty, jako je rozhodnutí soudu nebo opis z evidence Rejstříku trestů. V případě, že tyto dokumenty na středisko dorazí dříve nežli pachatel, pracovník si neprodleně po založení spisu pozve pachatele na úvodní konzultaci (Probace – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

Na úvodní konzultaci je pachatel nejprve řádně proškolen o podmínkách výkonu dohledu a podepisuje tzv. poučení o výkonu dohledu, jehož stejnopis si odnáší z konzultace. Dále musí pachatel podepsat probační plán dohledu, který stanoví konkrétní cíle, kterých chtějí pracovník s pachatelem v průběhu zkušební doby dosáhnout. Probační plán je možné aktualizovat dle potřeby, nejpozději ovšem jednou za 6 měsíců. Pachatel je upozorněn na dopady porušování výkonu alternativního trestu a dále na to, že v rámci dohledu bude provedeno šetření v místě jeho bydliště a to, pokud možno, za účasti jeho spolubydlících (tamtéž).

Povinností klienta Probační a mediační služby je:

- „...*spolupracovat s pracovníkem a plnit probační plán dohledu;*
- *dostavovat se k pracovníkovi ve stanovených lhůtách;*
- *informovat pracovníka o své pobytu, zaměstnání, zdrojích obživy, dodržování povinností a omezení uložených soudem a o dalších důležitých skutečnostech týkajících se života odsouzeného;*
- *umožnit pracovníkovi vstup do obydlí, v němž se zdržuje.*“ (Štern 2010, s. 76)

Konzultace v rámci výkonu dohledu jsou zaměřeny především na bydlení pachatele, rodinné a sociální zázemí, finanční situaci a dluhy. Dále se velmi často jedná o užívání návykových látek a závislostní jednání. Velmi důležitý je postoj pachatele k trestnému činu, který spáchal a k trestu, který mu byl uložen a také k jeho trestní minulosti. Zkoumá se postoj pachatele k oběti, jeho zájem o odčinění újmy a náhradu škody. Poté se pracovník zaměřuje na zhodnocení rizik a potřeb odsouzeného (Probace – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

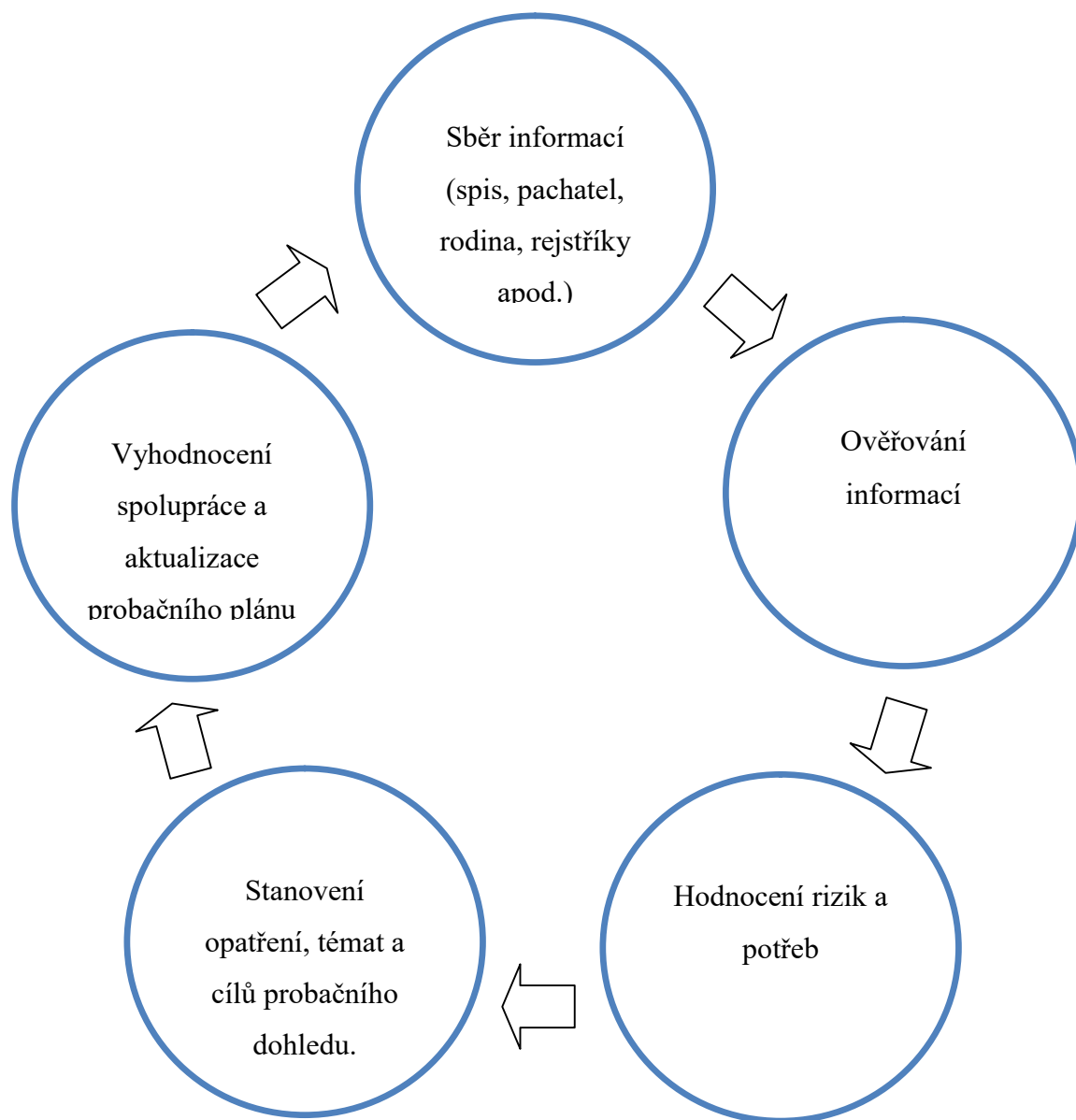
Aby probace byla účinná ve smyslu, aby pachatel změnil své postoje a začal žít svůj život v souladu se zákonem, je zapotřebí specifických dovedností a schopností probačních pracovníků. V minulosti již byly provedeny výzkumy toho, které z těchto dovedností jsou stěžejní. Zevrubnou analýzu těchto výzkumů provedl F. McNeill (2005) a shrnul tyto vlastnosti do čtyř typů. Jedná se o:

1. Budování vztahu s klientem,
2. odhadování rizik a potřeb,
3. plánování a uskutečňování intervence a
4. řízení změn (McNeill 2005 cit. podle Scheinost, Diblíková, Tomášek 2016).

Intenzita konzultací je především zpočátku výkonu dohledu minimálně 1x za měsíc. V případě, že se jedná o rizikového klienta, je možné zvát ho na konzultace častěji. V opačném případě, u bezproblémových klientů nebo u končícího dohledu, je možné snížit intenzitu konzultací, minimálně však musí probíhat 1x za 3 měsíce. Soud v zaslaném pověření k výkonu probačních činností většinou stanoví lhůtu, v jaké od pracovníka služby očekává průběžné zprávy o výkonu dohledu. Dle trestního zákoníku je tato lhůta nejméně 1x za 6 měsíců (§51, Probace – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR).

„O průběhu výkonu dohledu je úředník povinen zpracovávat zprávy o průběhu dohledu (pravidelně jednou za šest měsíců, nestanoví-li soudce nebo státní zástupce jinak). Zpráva vedle základních informací o aktuální životní situaci klienta obsahuje úředníkovo zhodnocení průběhu spolupráce s klientem a jeho návrhy na další průběh dohledu včetně návrhu na opatření v případě, kdy klient neplní podmínky dohledu“ (Matoušek 2005, s. 293)

Obrázek 1 – Fáze výkonu probačního dohledu (převzato z: Probace – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016, s. 13)

3. 3 Hodnocení rizik a potřeb

Důležitou součástí každé spolupráce mezi probačním pracovníkem a pachatelem trestného činu je vyhodnocování rizik a potřeb. Ty pracovník vyhodnocuje na základě analýzy informací, které získává od orgánů činných v trestním řízení, pachatele trestného činu nebo jeho oběti. Na základě této analýzy následně pracovník navrhuje konkrétní opatření, díky kterému se snaží o snížení rizika opakování trestného činu a vytváří prevenci vzniku újmy poškozenému nebo oběti. „*Riziko obecně znamená pravděpodobnost, že v budoucnu dojde k události s negativním dopadem; obvykle je riziko sdruženo s pojmy ztráta, poškození, ublížení; jde o kalkulaci pravděpodobnosti výskytu či vzniku události a pravděpodobnosti jejího dopadu na koho či na co a s jakými důsledky. Pracovník se musí zabývat zjišťováním a vyhodnocováním statických i dynamických faktorů.*“ (Štern 2010, s. 77)

Mezi obecné faktory, které zvyšují rizikovitost, patří věk pachatele; čím je u prvotrestaného pachatele věk nižší, tím je jeho rizikovitost vyšší a taktéž jeho aktuální věk; čím je vyšší, tím se rizikovitost snižuje. Dále se jedná o způsob provedení a druh trestného činu (např. zda se jedná o násilnou trestnou činnost). Dalším významným faktorem může být závislost pachatele a obecně jeho postoje a myšlení. Jiným rizikovým faktorem je zaměstnání nebo naopak úplná absence pracovních návyků (Manuál hodnocení rizik a potřeb – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

Během průběhu probačního dohledu probíhá probačním pracovníkem průběžné hodnocení rizik a potřeb odsouzeného. Probační a mediační služba rozlišuje tři základní rizika, která je nutná hlídat a která se vyhodnocují u každého pachatele. Jedná se o riziko újmy, riziko selhání a riziko recidivy. O riziko újmy se jedná v případě, že v trestné činnosti figurovala oběť nebo poškozený. V takovém případě toto riziko vyjadřuje nebezpečí další újmy pro oběť případně pro další potenciální oběť pachatele v případě recidivy. Toto riziko určuje, za jakých okolností a v jaké míře může být pachatel v případě jeho selhání nebezpečný a jak závažné mohou být následky pro případnou oběť dalšího trestného činu (tamtéž).

Riziko recidivy znamená míru ohrožení, že pachatel bude opakovaně páchat trestnou činnost. Toto riziko se objevuje ve chvíli, kdy na pachatele opětovně působí faktory, které původně vedly ke spáchání trestné činnosti. Riziko selhání znamená možnost, že pachatel poruší

alternativní trest. Pracovník se zabývá tím, jakým způsobem pachatel plní jemu soudem uložený alternativní trest. Vyhodnocuje fakta, jako jakým způsobem se pachatel stavěl k plnění předchozích trestů, jaký má nyní aktuální náhled na trest a spáchanou trestnou činnost a jak momentálně s pracovníkem spolupracuje (Manuál hodnocení rizik a potřeb – Metodický standard, Probační a mediační služba ČR 2016).

Současně s riziky pracovník také vyhodnocuje potřeby pachatele. „*Porozumění potřebám pachatele znamená pochopit, co potřebuje k tomu, aby vedl řádný život, a je významné pro určení intenzity možného rizika, neboť saturované potřeby mohou riziko snižovat, neuspokojené naopak zvyšovat.*“ Při práci na vyhodnocování rizik a potřeb je důležité zjištění motivace pachatele a jeho míra zájmu a řešení zjištěných rizik. Pro tuto fázi je nezbytné přijetí viny ze strany pachatele a uvědomění si činu, který spáchal (tamtéž, s. 8).

Hodnocení rizik a potřeb odsouzeného probíhá průběžně a opakovaně během výkonu alternativního trestu. Proces vyhodnocování se skládá z logicky na sebe navazujících kroků:

1. Získání všech dostupných informací o pachateli ze všech možných zdrojů, jako jsou rejstříky trestů, spisová dokumentace, odborné posudky, rozhovor s pachatelem případně s jeho sociálním okolím, rozhovor s obětí,
2. analýza získaných informací,
3. formulace opatření, prostřednictvím kterých bude pracovník na pachatele působit, vymezí témata a oblasti spolupráce,
4. opakování celého procesu a
5. zhodnocení efektivity zvolených opatření a práce s pachatelem a plánování dalšího postupu (tamtéž, s. 8 – 9).

4 JINÉ PROJEKTY A VÝZKUMY NA TÉMA PŘÍPRAVY A PROPUŠTĚNÍ Z VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Výzkum, který vznikl v rámci Institutu pro kriminologii a sociální prevenci s názvem *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy* (Tomášek, Diblíková, Scheinost, 2016), získal dotazníkovým šetřením několik kritérií, od kterých se úspěšnost probačního dohledu, tedy úspěšnost resocializace a návratu do společnosti, podle pracovníků Probační a mediační služby odvíjí. Jedním z těchto kritérií je vztah mezi pracovníkem a odsouzeným, především jejich vzájemná důvěra. Dalším kritériem je vlastní aktivita pachatele, tzn. jakým způsobem spolupracuje s pracovníkem (což se odvíjí od jejich vzájemného vztahu), zda hradí případnou škodu apod. Další kritérium představují životní podmínky, ve kterých se pachatel nachází a prostředí, ve kterém žije.

Dále, co se týká faktorů, které mají vliv na úspěšnost resocializace, hovoří také zahraniční studie (Maruna, 2004) o významnosti faktoru vlastní motivace pachatele k vlastní nápravě. Výsledky této studie ukazují nutnost odlišovat vliv jednotlivých opatření na propuštěného, tzn. probační dohled, účast pachatele na léčebných nebo jiných programech apod., od vlivu přirozených faktorů, které na jedince působí. Zde se jedná především o vnitřní faktory, jako je vůle jedince. Jako nejdůležitější faktor z rozhovorů s respondenty vychází jejich vlastní motivace ke změně. Z výsledků z rozhovorů tedy vyšlo, že jedinci, kteří byli již od samého počátku pozitivně motivováni a sami vyjadřovali víru, že je v jejich vlastních silách možnost dosáhnout změny, dosahovali spíše obratu na pozitivní životní dráhu nežli jedinci, kteří tuto motivaci neměli.

Jiné výzkumy (J. Rozum, J. Tomášek, P. Kotulan 2008 nebo J. Tomášek, S. Diblíková, M. Scheinost 2016), kde byli respondenty probační či sociální pracovníci nebo sociální kurátoři, se shodují ve výsledcích, kdy byly řešeny nejčastější překážky v resocializaci. Vždy se jednalo o problém nalezení zaměstnání po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále o problém bydlení a také placení pohledávek. Toto vše souvisí s finanční tísní, ve které se podmíněčně propuštění nachází, jelikož řeší často i dlouhodobý problém hledání pracovního místa.

Kotulan, Rozum, Tomášek (2008) se také ve své studii zaměřili na spolupráci mezi jednotlivými organizacemi. Obecně je hodnocena spíše pozitivně. Výjimkou je spolupráce mezi Probační a mediační službou a jednotlivými soudy, zde panuje značná nespokojenost. Především ze strany probačních pracovníků k soudům. Jedná se o pozdní zasílání pověření, nezasílání dostatečného množství potřebných dokumentů k výkonu dohledu nad odsouzeným, pozdní nebo žádná reakce na zprávy o průběhu dohledu apod. Co se týká Probační a mediační služby ČR, pracovníci také zmínili potřebu technické a personální posily na jednotlivých střediscích, a to především v oblasti severních, západních a středních Čech.

Z výsledků zkoumání právních pramenů, kterými se zabývali ve svém výzkumu Rozum, Jarkovská, Kotulan (2004), vyplývá, že zahraniční úprava podmíněného propuštění je velmi podobná právní úpravě naší. Ovšem byly nalezeny možnosti inspirace v zahraniční úpravě, a to především v oblasti pestřejší oblasti nejrůznějších nabídek sociální pomoci. Takovým příkladem jsou například dobrovolníci zapojení do nápravné a výchovné činnosti, dále také probační domy, sociální výcvik, psychologické poradenství, organizace podporující zaměstnávání propuštěných apod.

Výsledky z analýzy zahraničních výsledků jsou pro naši právní úpravu velice přínosné. Jelikož z dalšího šetření, které probíhalo v rámci tohoto výzkumu, opět vyplynulo, že osoby podmíněčně propuštěné, kteří vykonávají dohled v evidenci Probační a mediační služby ČR, mají nejčastěji problém s nalezením pracovní pozice, někteří jsou dlouhodobě evidováni na Úřadu práce. Od nedostatku finančních prostředků se odvíjí další problémy; především se jedná o bydlení propuštěných, kteří jsou často závislí na svých příbuzných. V případě, že nemají možnost ubytování u příbuzných, stávají se lidmi bez přístřeší, čímž se rapidně zvyšuje riziko recidivy.

Dalším významným problémem, se kterým se propuštěné osoby potýkají, jsou jejich pohledávky vzniklé před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, pro které nemají prostředky, aby je uhradili. Tyto uvedené nejčastější problémy, které propuštění řeší, uvedli probační pracovníci jako největší překážky k úspěšné resocializaci. Podle hodnocení probačních pracovníků se odsouzení k výkonu dohledu ve většině případů stavěli zodpovědně.

5 VLASTNÍ VÝZKUM

Výzkumné šetření probíhalo ve věznici v ČR, za spolupráce Vězeňské služby ČR, dále na středisku Probační a mediační služby za pomoci probačních úředníků. Zrealizovat tento výzkum bylo poněkud komplikované vzhledem k nesnadnému přístupu k informacím.

K tomu, aby bylo možné vstoupit do věznice jako student/výzkumník, bylo zapotřebí vyplnit oficiální žádost pro ředitele věznice. Svoji vyplněnou žádost uvádím v příloze č. 2. Na základě vyplnění této žádosti a jejího schválení mi byl povolen vstup do věznice. Ve věznici bylo nutné podepsat smlouvu o provádění praxe uvnitř věznice, dále mlčenlivost a bezpečnostní pokyny pro chování ve věznici.

Obdobně tomu bylo při spolupráci s Probační a mediační službou ČR. Zde bylo také nezbytné kontaktovat prostřednictvím emailu vedoucí střediska a dohodnout se na zrealizování praxe a výzkumného šetření s odsouzenými. Vše výše uvedené mi bylo umožněno a realizaci výzkumných rozhovorů tedy nic nebránilo.

5.1 Předmět a cíl výzkumného šetření

Předmětem výzkumného šetření je proces přípravy na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a dále samotné propuštění odsouzeného jedince a sledování jeho následného života po opuštění věznice. Zjednodušeně řečeno, předmětem výzkumu je **přechod jedince z výkonu trestu odnětí svobody zpět do běžného života**.

Cílem výzkumu a celé práce je popsat kompletní proces podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Ve výzkumné části je tento proces popsán z pohledu odsouzených. Cílem je ze získaných výpovědí respondentů navrhnout možná zlepšení v sociální práci a službách pro osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, která by jim pomohla se snazším návratem do společnosti a zajistila by tak větší pravděpodobnost jejich řádného života v souladu se zákonem.

Hlavní výzkumnou otázkou je: **Jak probíhá podmíněčné propuštění?** Vzhledem ke značné obecnosti výzkumné otázky, byly zvoleny také dvě konkrétnější podotázky:

- Jak zlepšit přípravu odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody?
- Co by z pohledu odsouzených zlepšilo jejich situaci před a po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody?

5. 2 Metoda sběru a analýzy dat

Jako metoda sběru dat byla v realizovaném výzkumu využita metoda polostrukturovaných hloubkových rozhovorů. Důvodem je získání velkého množství cenných informací ke zpracování kvalitativního výzkumu. Respondenti k rozhovorům byli rozděleni do tří skupin po dvou respondentech.

Rozhovory byly zpracovány za pomoci přesné transkripce, která ve věznici probíhala mou rukou. Důvodem je zákaz používání jakýchkoliv nahrávacích zařízení či mobilních telefonů uvnitř věznice. Toto bylo také důvodem značné časové náročnosti, kdy rozhovor s jedním respondentem zabral v průměru až 90 minut. Rozhovory a jejich transkripce u klientů Probační a mediační služby probíhala výrazně rychleji, jelikož zde bylo možné využít k přepisu počítač a program Word Office.

Transkripce rozhovorů byla dále zpracována otevřeným kódováním. Rozhovory se všemi respondenty byly kódovány jednotlivě každý zvlášť a následně byly sjednoceny do kódů společných pro všechny respondenty a rozhovory s nimi. Tyto kódy byly následně rozepsány na konkrétní významové kategorie (podle Hendl 2008).

Sebraná data jsou zpracována formou mnohopřípadové studie. Tato studie napomáhá uchopit zkoumanou problematiku jako celek i přes to, že se jedná o tři skupiny odlišných respondentů. Mezi výpověďmi respondentů bylo možné nalézat určitá propojení jednotlivých případů, dále také podobnosti životních scénářů, které respondenti prožívají.

Mimo rozhovorů byla také využívána výzkumná metoda nezáměrného pozorování a dále také velice podstatné studium písemné dokumentace, které sloužilo především jako příprava na rozhovory s respondenty. Výstupem ze studia písemné dokumentace byly tedy pouze poznámky k osnově rozhovoru.

5. 3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor respondentů byl vybrán záměrným výběrem pracovníky Vězeňské služby a probačními úředníky na základě mnou požadovaných kritérií. Pracovníci vybírali také, mimo jiné, respondenty dle vhodnosti osobnosti odsouzeného pro rozhovor s ohledem na ochotu ke spolupráci a především také s ohledem na svou bezpečnost.

První dvojice respondentů jsou jedinci, kteří se momentálně připravují na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Otázky pro tuto dvojici respondentů byly zaměřeny především na jejich program zacházení a přípravu na opuštění věznice. Dále v případě podmíněného propuštění na to, zda spolupracují s probačním pracovníkem a pokud ano, tak jakým způsobem. Otázky byly také směřované na výstupní oddělení, na to, jakým způsobem se změnil program zacházení apod.

Druhou dvojici respondentů představují jedinci, kteří jsou aktuálně ve výkonu podmíněného propuštění s dohledem a pravidelně v rámci dohledové činnosti dochází k probačnímu pracovníkovi. Otázky pro tyto respondenty byly směřovány zpětně na jejich přípravu na propuštění z věznice, tedy opět na penitenciární péči a dále na jejich aktuální stav. Na to, jak se jim daří v podmíněném propuštění případně, co by jim pomohlo, aby se jejich aktuální stav zlepšil.

Třetí dvojice jsou jedinci, kteří již byli podmíněně propuštěni, ale ve zkušební době se neosvědčili, tudíž se opět nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Otázky pro tuto dvojici byly zaměřeny především na jejich přípravu na propuštění z věznice, dále na spolupráci s Probační a mediační službou ČR v rámci podmíněného propuštění (pokud byla) a samozřejmě zejména na moment selhání, díky kterému se respondenti opět dostali do výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Tabulka č. 2: Přehled respondentů

Respondent	Věk	Skupina respondentů	Poslední trestná činnost¹
Bernard	40 let	Před podmíněným propuštěním z VTOS ²	podle §145 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
Čeněk	27 let	Před podmíněným propuštěním z VTOS	podle § 205 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
Lubomír	32 let	Po propuštění zpět ve VTOS	podle § 173 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
Pavel	44 let	Po propuštění zpět ve VTOS	podle § 283 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
Egon	37 let	Ve výkonu podmíněného propuštění s dohledem	podle § 205 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
Jiří	42 let	Ve výkonu podmíněného propuštění s dohledem	podle § 205 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

¹ § 145 zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník – Těžké ublížení na zdraví

§ 205 zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník – Krádež

§ 173 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník – Loupež

§ 283 zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník – Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

² Výkon trestu odnětí svobody

6 ROZHOVORY S RESPONDENTY

Na základě rozhovorů s odsouzenými a jejich přesné transkripce bylo pomocí kódování vytvořeno několik významových kategorií, které se u jednotlivých respondentů vzájemně prolínají, někdy i opakují. Na základě kódování rozhovorů byla tato mnohopřípadová studie rozdělena na tři základní části, které jsou společné všem respondentům.

6.1 První trestná činnost

První část rozhovorů se všemi respondenty byla zaměřena na první trestnou činnost, kterou respondenti spáchali. Dále také na okolnosti, které trestné činnosti předcházeli, což byly především sociální poměry pachatelů, dále skupiny lidí a okruhy známých, se kterými se respondenti v té době stýkali. Dále jsme se v této části rozhovorů zabývali prvním trestem, který po spáchání trestné činnosti následoval. Tato část rozhovoru s respondenty byla rozdělena do tří významových kategorií.

Sociální poměry před spácháním trestné činnosti

Respondenti byli dotazováni nejprve na sociální a celkové životní poměry jejich osoby před tím, než spáchali první trestnou činnost, čímž odstartovali svoji „kriminální kariéru“. Většina z nich uvedla, že se před spácháním první trestné činnosti nedopouštěla ničeho nezákonného či jinak abnormálního a žila v podstatě normální běžný život v souladu se zákonem. Ovšem u všech respondentů je možné pozorovat, že jejich práce, pokud byla, nebyla vedena na základě žádné pracovní smlouvy, zároveň respondenti uváděli, že nebyli hlášeni na Úřadu práce.

„Já jsem byl dřív úplně v pohodě, jezdil jsem do Holandska makat, tam se vyklízely takový ty sklady, kde se odhalily nějaký ty pěstírny a tak, tak tam jsem makal. Jezdil tam se mnou i můj táta a žil jsem tam docela dlouho s přítelkyní. Jako bylo to na černo jo, tam jsme žádnou smlouvu nebo tak něco neměli, ale prachy dobrý.“ (Lubomír)

„Od dva čtyři do dva devět jsem žil ve Španělsku, tam jsem pracoval. No, pak jsem se nějak vrátil do Česka, sehnal jsem si tu docela dobrou práci, sice na černo, ale lepší než nic. A hlavně jsem si tam vydělal víc než, kdyby někde dělal na smlouvu.“ (Pavel)

Bernard a Jiří také vypověděli, že jejich práce nebyla vedena na základě žádné pracovní smlouvy. Zbývající respondenti uvedli, že nebyli zaměstnání vůbec. Také bydlení

respondentů nelze považovat za nijak stabilní. Ve všech případech se jednalo pouze o provizorní bydlení u kamarádů nebo příbuzných. Tento fakt výrazně napomohl k trestné činnosti.

„Když jsem se vrátil ze Španělska, tak jsem bydlel u babičky, ale to bylo jenom na chvíli. Pak jsem se přestěhoval ke strejdovi. On je tady po Ch-----ě dost známej. Vydělával, no možná ještě vydělává si drogama. Doma vařil. Ale jako docela pomálu, fakt to dělal jenom jako pro svoji potřebu. No a když jsem se nastěhoval k němu on mě do toho jako zasvětil, tak mu říkám, že se na tom dá jako vydělávat o dost víc. No, tak jsem mu to ukázal a začali jsme to dělat ve velkym.“ (Pavel)

„Bydlel jsem většinou po kámoších, páč jsme takhle ušetřili prachy za nájem, když nás tam bylo hodně. Já jsem na tom finančně zrovna moc dobře nebyl, ještě jsem měl nějaký dluhy, bál jsem se exekuce tadycto, takže tam mi jako neměli co vzít, když nic nebylo moje, že jo. Já jinak mám svůj byt se zahradou v L-----i, ale ten jsem přepsal na dceru právě kvůli exekuci.“ (Bernard)

„Tak já jsem bydlel normálně u rodičů. Pak přítelkyně mě přivedla k drogám. Rodiče pak sami, jako na vlastní žádost mě nechali dát do ústavu. Tam jsem byl asi dva roky, no, a furt jsem utíkal, to se nedalo, stejskalo se mi. Pak jsem šel zase zpátky k rodičům, to jsem si už našel novou přítelkyni a s tou jsme pak šli jako do podnájmu, tam jsme byli na černo, brali jsme podporu a přítelkyni hodně podporovala její rodina, oni jsou docela bohatý.“ (Čeněk)

V případě spolubydlení respondentů s přáteli v podnájmu se již jednalo o určitý druh závadové skupiny a to, že respondenti byli její součástí, bylo primární příčinou toho, že se dopracovali až na hranu zákona, tento fakt sami během rozhovorů uznali. V případě, že se nejednalo o spolubydlení s přáteli, jako např. případ Čenka či Jiřího, kteří udržovali společnou domácnost se svou družkou, i zde se objevují odchylky od normy v bydlení v podnájmu opět bez žádné nájemní smlouvy.

Tabulka č. 3: Přehled zaměstnání a bydlení respondentů

Bernard	Zaměstnán bez pracovní smlouvy či dohody	Spolubydlení s přáteli
Čeněk	Nezaměstnaný	Bydlení u rodičů, podnám s přítelkyní
Lubomír	Zaměstnán bez pracovní smlouvy či dohody	Bydlení u rodičů, spolubydlení s přáteli
Pavel	Zaměstnán bez pracovní smlouvy či dohody	Bydlení u příbuzných
Egon	Nezaměstnaný	Spolubydlení s přáteli
Jiří	Zaměstnán bez pracovní smlouvy či dohody	Podnám s přítelkyní

Okolnosti předcházející trestné činnosti

Již bydlení a pochybná zaměstnání naváděli respondenty na „kriminální cestu“. Dále také zejména to, že se stali členy závadových skupin. Překvapivě se ve všech případech jednalo o uživatele různých návykových látek. Závislí jedinci, ale i pouze uživatelé návykových látek představují zvláště vysoké riziko ve vztahu k trestné činnosti. Jak uvádí např. Fischer (2014) osoby závislé na návykových látkách se často dostávají do sociální izolace a vyhledávají jedince, kteří se nachází v podobné situaci, tímto se dostávají do začarovaného kruhu a dochází u nich k poruchám chování a zejména k delikvenci.

„S kámošema jsme hodně hulili, ze začátku, šlo fakt jen o to hulení, nic víc. Scházeli jsme se ještě s jinou partou v parku u polikliniky a ty jeli v jinejch drogách. Tak jsem to s nima párkrát zkusil, říkal jsem si, že to jenom jako experiment, nic víc. Chtěl jsem to jenom vyzkoušet. Tak jsem to zkusil víckrát a už jsem se v tom vezl s nima. A co vám mam říct dál. Potřebovali jsme víc peněz na to hulení i na ty ostatní drogy, tak jsme začali krást a prodávali ty věci dál jakoby a z toho jsme měli víc peněz.“ (Egon)

„Když jsem se vrátil z Holandska, tak jsme se s přítelkyní rozešli. Já ze začátku měl normálně svůj byt, jo, měl jsem našetřený prachy z toho Holandska, dobrý. Tak jsem si tak na rok dal voraz, řádl jsem s partou a už to jelo. Bral jsem perník a samozřejmě jsem si říkal, že to mam pod kontrolou, jo, ale neměl, vůbec. Byl jsem s prominutím úplně v prdeli, začal jsem být závislech a to tak že fakt hodně, jo. Utratil jsem za to prostě všechny prachy, jo. Přišel jsem o bydlení, o všechno. Pak jsem teda začal bydlet u kámoše. No, a jednou jsem byl hrát na automatech v jedné herně. A prostě všechno jsem prohrál, fakt úplně všechno. Tak jsem šel a udělal jsem v herně to el paso (loupežné přepadení, pozn. autorky).

(M:) Popište mi to přepadení. Byl jste v tu chvíli taky pod vlivem nějakých návykových látek? To byla ta herna, kde jste hrál?

Né, to byla jiná herna. V tý, kde jsem hrál bych to neudělal! No, byl jsem sjetej jak prase. To jsem byl tenkrát na perniku furt. Bral jsem několikrát denně. Když jsem to udělal tak jsem si ani neuvědomoval, co dělám pořádně. Já jsem prostě prohrál v tý první herně úplně všechny prachy, fakt všechny, já už neměl vůbec nic. Ani na cestu domu, já byl v jinym městě. Ani jsem už neměl žádněj materiál, co bych prodal, abych dostal nějaký ty peníze, abych jel domu. Jako měl jsem u sebe něco, ale to bylo pro mojí potřebu. No, tak jsem prostě šel, měl jsem u sebe pistol, jo, tu jsem nosil pořád prostě pro svojí bezpečnost, protože když se s týkáte tady s těma feťákama, tak to jsou nebezpečný lidi, to nikdy nevíte, co se stane. Tak jsem šel s tou pistolí, vešel jsem do tý herny, šel jsem k baru, vytáhl jsem tu pistol na barmanku a řekl jsem jí, ať mi dá všechny peníze. Tak mi je dala a já odešel, to bylo jako všechno. No a asi za dvě hodiny mě chytili policajti.“ (Lubomír)

Většina respondentů uvedla, že se k trestné činnosti dostala v souvislosti s návykovými látkami. Respondenti procházeli postupem, kdy zpočátku návyková látka sloužila jako prostředek zábavy, pouze jako experiment, jak uvedl např. Egon. Tyto experimenty ale probíhali stále častěji, až se u respondentů projevilo závislostní chování spojené s potřebou zvyšování dávek, což logicky vyžadovalo více finančních prostředků, které si respondenti začali opatřovat nelegálním způsobem prostřednictvím trestné činnosti. Jednalo jedenkrát o loupežné přepadení (Lubomír), dále o krádeže (Čeněk, Egon, Jiří).

„S manželkou jsme měli dvě malý děti. Já jsem jim chtěl dopřát. Hlavně manželka na mě tlačila. Ona není moje manželka, ale já jí říkám manželka, protože se chová hrozně, jak kdyby byla moje manželka, ale je to jenom jako družka moje. No a ona furt, že nosim málo peněz domu, že děti nemají co jíst a nový plíny. No a měl jsem kámoše, kterej jsem věděl, že v tom jako umí chodit. Tak jsem se s nim dal dohromady a začal jsem s nim krást. Manželce to bylo furt málo, ona byla závislá, víte, chtěla podle mě ty peníze hlavně pro sebe, aby měla na fet, tak jsme to rozjeli ve velkym a bylo.

(M:) Taky jste bral s družkou drogy?

Jo, jako občas jsem si s ní dal. Nebo jsem si zahulil s kámošem trávu, ale nic víc. Jako závislej jsem nebyl. Ale manželka byla, proto byla, jaká byla...“ (Jiří)

V případě Pavla se jednalo o trestnou činnost také v souvislosti a návykovými látkami, nikoliv však se závislostním chováním. Jednalo se o nedovolenou výrobu omamných a psychotropních látek. Také Pavel uvedl, že byl uživatelem návykových látek, nepovažuje se však za osobu na nich závislou.

V případě Bernarda se jednalo o trestný čin těžkého ublížení na zdraví pod vlivem alkoholu. Z vyprávění respondenta je znatelné, že má sklony celou událost i svojí trestní minulost bagatelizovat. Bernard má bohatý trestní rejstřík, o kterém neměl zájem se mnou hovořit. Při otázkách na první trestnou činnost tvrdil, že si nevzpomíná, že to zřejmě byla nějaká „blbost“. Při prostudování písemné dokumentace respondenta bylo zjištěno, že se také jednalo o ublížení na zdraví, za které byl respondent odsouzen k podmíněnému odnětí svobody s dohledem na dva roky. V této zkušební době se respondent v letech 2006 – 2008 osvědčil. Během našeho rozhovoru se velice stroze vyjadřoval pouze k trestné činnosti, za kterou momentálně je ve výkonu trestu odnětí svobody.

„Byla to blbost. Byl jsem prostě jenom na nějaký oslavě narozenin, myslím. Už si to ani nepamatuju, co to bylo za akci. A já normálně alkohol moc nepiju a tam jsem si dal, páč jsem nějak chytl slinu, tak jsem se trochu víc napil a semlela se tam rvačka, to je všechno. Ten kluk na tom zas tak blbě nebyl, ten soudce mi to dal jenom kvůli mému ksichtu.“

(M:) Jak to myslíte?

No prostě jak vypadám, ten ksicht, vysokej, nabušeněj tadycto, že jo. Vždyť já se i živil jako bodyguard a i pro slavný lidi jsem to dělal...“ (Bernard)

První tresty

Ne všichni respondenti si hned za první trestnou činnost vysloužili nepodmíněný trest odnětí svobody. Někteří dostali ještě šanci a byli pouze podmíněně odsouzeni. Konkrétně se jednalo o Bernarda, Lubomíra a Egona, ti byli podmíněně odsouzeni k trestu odnětí svobody s dohledem. Zde tedy bylo již možné sledovat jejich první zkušenost a spolupráci s probačním

pracovníkem, tedy alespoň u Lubomíra a Egon, jelikož Bernard nebyl ochoten hovořit o své trestní minulosti.

Tabulka č. 4: Tresty za první trestnou činnost

<i>Respondent</i>	<i>Bernard</i>	<i>Čeněk</i>	<i>Lubomír</i>	<i>Pavel</i>	<i>Egon</i>	<i>Jiří</i>
<i>První trest</i>	POD ³	VTOS	POD	VTOS	POD	VTOS

Egon na rozdíl od Lubomíra o dohledu probačního pracovníka hovořil jako o podnětném. Z jeho vyprávění je znatelné, že s pracovníkem navázal velice dobrý vztah, na základě kterého se během prvního podmíněného odsouzení s dohledem ve zkušební době osvědčil.

„Moje probační byla dobrá ženská. Věděl jsem, že to se mnou myslí dobře, i jsem měl jakoby pocit, že jí na mně záleží, jestli mi rozumíte. Jo, jakože se se mnou nebavila, jakože jsem prostě nějaký hajzl, co kradl a nezajímám jí. Tak já jsem tam chodil rád, vždycky mi dobře poradila.

(M:) Co ještě konkrétně mělo vliv na to, že jste v té zkušební době nepáchal další trestnou činnost?

No, tak hlavně, že jsem vypadl z té party. Já šel tenkrát k mámě jakoby zpátky, jsem se přestěhoval. A taky mi bylo líto té probační. Nebo jakoby né líto, ale nechtěl jsem jí zklamat...“ (Egon)

Lubomír byl podmíněně odsouzen k trestu odnětí svobody se zkušební dobou v délce tří let. Na svobodě ovšem vydržel pouze tři měsíce, než se dopustil další trestné činnosti a jeho podmínka byla proměněna v nepodmíněný trest odnětí svobody. Během uvedených tří měsíců byl Lubomír stále uživatelem návykových látek a živil se tím, že kradl v obchodním domě, kde jeho kamarád pracoval jako strážný a nechával Lubomíra pronášet kradené věci ven z obchodu. Jednou se ovšem tato akce nepovedla a Lubomír byl zadržen Policií ČR, podle které se jednalo o ozbrojenou loupež se sekerou. Během těchto tří měsíců do zatčení probíhal nad Lubomírem probační dohled.

³ Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem

„Byl jsem tam za tu dobu asi třikrát. Ptala se mě na bydlení, jako kde bydlím, já byl zrovna u mamky, na práci, to jsem nepracoval, byl jsem na pracáku a tak jo. Mě to hrozně otravovalo, že tam musím chodit. Tenkrát mě to fakt štvalo, nic jsem v tom neviděl jako žádný smysl. Jako kdybych něco potřeboval nebo si s něčím třeba nevěděl rady, jo, tak se na probační určitě neobrátil. Ale říkám, to bylo tenkrát, já byl furt závislej, furt jsem jel v těch drogách jo, byl jsem úplně mimo.“

(M:) Věděla vaše probační, že jste závislý na drogách? Neměl jste povinnost nechávat se testovat nebo zdržet se užívání?

Ne, né to jsem neměl, jenom ten dohled. Nevim ani, jestli to věděla. Asi né, já myslím, že jsme se o tom ani nebavili.“ (Lubomír)

6. 2 Výkon trestu odnětí svobody

Druhá část rozhovorů s respondenty byla již zaměřena na samotný výkon trestu odnětí svobody. Především na penitenciární péči, programy zacházení a další speciální aktivity, které odsouzení podstupovali/podstupují. Dále se tato část věnovala konkrétní přípravě respondentů na opuštění věznice v rámci podmíněčného propuštění, a dalším návrhům odsouzených, co z jejich pohledu by zlepšilo jejich přípravu.

Tabulka č. 5: Přehled celkové délky nepodmíněných trestů respondentů

<i>Respondent</i>	<i>Bernard</i>	<i>Čeněk</i>	<i>Lubomír</i>	<i>Pavel</i>	<i>Egon</i>	<i>Jiří</i>
<i>Celková délka trestu</i>	3 roky a 6 měsíců	9 let a 8 měsíců	12 let	5 let	4 roky	3 roky a 6 měsíců

Programy zacházení

Ohledně programů zacházení jsem se respondentů dotazovala na to, jak probíhal jejich běžný den ve věznici. Základní režim dne se jednotlivým respondentům příliš nelišil, jednalo se o budíček v brzkých ranních hodinách, osobní hygienu, úklid ložnice, snídani, dále odchod na pracoviště (podle směn), oběd, odpolední aktivity z programu zacházení (terapie, sportovní aktivity, koncerty apod.), večere, večerka. Denní programy se od sebe mírně lišily podle toho, zda respondenti byli pracovně zařazení uvnitř nebo mimo věznici, podle rozdělení směn a

podle toho, zda se účastnili vzdělávání ve věznici. Soustředili jsme se tedy na speciální aktivity z programů zacházení. Jako významnou aktivitu označovali respondenti několikrát „Život bez drog“.

„Při prvním vězení jsem šel do ostrahy (v té době byla ještě vnější diferenciací věznic rozdělena na dohled, dozor, ostrahu a zvýšenou ostrahu, pozn. autorky). No, a zařadili mě do takovýho programu pro lidi od osmnácti do třiceti let. Jmenovalo se to Život bez drog. A tam jsme dělali různý jako relaxace, jo, koncerty tam byly, hráli jsme hry. Nejvíc mi asi pomohlo na těch terapiích slyšet ostatní, jak o tom mluvěj, že jsem jako viděl, že nejsem jedinej, jo, kdo má takový problémy a viděl jsem u ostatních, že to vždycky jako mělo nějaký řešení.“

(M:) Po nástupu do výkonu trestu už jste nebral žádný drogy?

Jako v kriminále, jo? Né, to né.

(M:) Já nejsem včerejší, vím, že se bere i v kriminále a paradoxně nejvíc na protidrogovym, tak mi klidně můžete říct pravdu, jestli jo. Nijak Vás to neovlivní.

No, tak jednou asi, no. To přitáhli kluci z venku. Jako když chodili ven na práci mimo věznici. Ale to bylo jenom někdy na začátku“ (Lubomír)

Také Čeněk a Jiří byli zařazeni během výkonu trestu odnětí svobody do programu „Život bez drog“.

„Chodil jsem na takový terapie. Byl to jako program bez drog, víte. Mně tohle hodně pomohlo z těch drog. Nebo jako dostal jsem na to úplně jinej náhled. Protože jak jsem slyšel i ostatní, jak jsme se tam o tom všichni tak otevřeně bavili, tak to mi hodně dalo jako, jak jsme se tam svěřovali. Prostě jak jsem slyšel i ostatní, jak o tom mluví, tak jsem si říkal, že takhle nechci dopadnout. Že už nechci žít, jak jsem žil, protože bych třeba takhle mohl dopadnout.“ (Jiří)

I Čeněk hovořil o programu „Život bez drog“ jako o přínosném a to ze stejného důvodu jako Jiří. Čeněk byl také zařazen do extramurálních aktivit. Extramurálními aktivitami se rozumí aktivity, které probíhají v rámci programu zacházení mimo věznici. Jedná se o přerušení výkonu trestu v souvislosti s návštěvou, účastí na akcích konaných mimo věznici nebo jinými aktivitami v rámci programu zacházení (Reissigová, 2018).

„Od dva šestnáct, co mě přesunuli do V---d, do dozoru, jsem začal chodit na extramurálky. To bylo hodně dobrý, změna prostě, vypadl jsem ven na chvíli aspoň. Za to jsem byl fakt rád, to pro mě byla velká motivace. Chodil jsem za prací, dělali jsme různý věci, malování, zdění a tak.“ (Čeněk)

Připravenost na propuštění

Pocity připravenosti na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody se u jednotlivých respondentů lišily. Bernard a Čeněk se momentálně teprve chystají ve výkonu trestu na propuštění, proto u nich bylo možné ze všech respondentů zmapovat asi nejvíce autentické pocity, které momentálně prožívali. S Čeněkem probíhal dokonce rozhovor přímo den před jeho podmíněčným propuštěním.

„Připravenej jsem určitě. Je to hlavně kvůli tý dylce trestu, jsem starší, tak jsem si to srovnal v hlavě. Nejdřív jsem byl jako celkem mimo tady, ale jak mě pak začali dávat na ty aktivity, ty extramurálky a tak, tak jsem se zase vrátil do reality. Hodně ten Život bez drog mi otevřel oči. Pak co pro mě bylo taky dobrý a myslim, že by to tady prospělo více lidem, byla finanční gramotnost, jako kurz takovej jsme tu měli. To je podle mě lepší než nějaký sporty. Ale tady to je dobrovolný, že jo, do toho nikoho nutit nemůžou, ale některý by to měli mít povinně.“
(Čeněk)

Během rozhovorů s respondenty bylo zjištěno, že ačkoliv je možné zařazovat odsouzené, kteří se chystají na podmíněčné propuštění na výstupní oddělení, tak se tato možnost v drtivé většině z časových důvodů nepraktikuje. Na výstupní oddělení se totiž zařazují zejména odsouzení alespoň půl roku před skončením celého trestu. V případě, že se tedy jedná o podmíněčné propuštění, uvažuje se tak, že na krátkou dobu, která by předcházela případnému propuštění odsouzeného, nemá smysl přerazovat ho na výstupní oddělení. K výstupnímu oddělení se krátce vyjádřil Bernard.

„Připravenej jsem, vím, co mě venku čeká, mám tam svý zázemí, práci, nebojim se toho vůbec. Ale tak to je taky tím, že jsem to já. Jako myslim tím, že prostě v hlavě to mam v pořádku a vim, čemu se mam teda venku vyvarovat a tak. Já měl dlouhej trest, ale umim normálně venku fungovat na rozdíl od jinejch. Třeba chlapi, co jsou na tom výstupku, ty jsou mimo a oni je nijak na ten konec trestu nepřipravujou. Tam akorát, co je jiný, než normálně na pokoji, jo, to je taky to, že jinde třeba ve věznicích máte jako barák celej jako výstupní. Tady je normálně barák s normálníma muklama (odsouzení, pozn. autorky) a v něm je jenom pokoj udělanej jako ten výstupní. No, to je jedno. Tak na tom pokoji akorát že tam je lepší nábytek a televize. Tak se tam chodíme k nim všichni dívat na televizi. Ale já myslim, že by je měli víc připravovat na ten reál. Tady lidi, co seděj dlouho neuměj třeba takový základní věci jako koupit si jízdenku na autobus, nebo založit si účet. Tak to by měli dělat ty vychovatelé, brát je normálně ven a tohle jim ukázat...“ (Bernard)

Co se týká Pavla a Lubomíra, kteří se neosvědčili ve zkušební době a aktuálně jsou zpět ve výkonu zbytku nepodmíněného trestu, si na své pocity připravenosti před podmíněčným

propuštěním příliš nevzpomínali. Oba shodně uvedli, že to vše najednou proběhlo tak rychle, že neměli ani moc času přemýšlet nad tím, zda jsou připraveni. Egon a Jiří jsou momentálně klienty Probační a mediační služby.

„Já se jakoby nebál toho, že nebudu vědět, jak mám žít. Na to jsem byl připravenej, tak ten svět se zase tak rychle nezmění. Já jsem ale věděl, že nemám kam jít. Jako mamka slíbila to bydlení u ní, ale mně rovnou řekla, že to dělá jen, aby mě teda pustili, že jsem měl ten příslib bydlení, ale že si jako budu muset najít něco sám, protože ona mě doma nechtěla.“ (Egon)

„Jó, já byl připravenej. Tak hlavně díky tomu, že jsem věděl, že na mě čeká ten táta, že mi se vším pomůže. Bydlím u něj furt, práci mi sehnal, na černo jako ale dobrou. Ono to není jednoduchý sehnat práci, když máte záznam v rejstříku, to vás nikde nechtěj, víte, a kor cigána, že jo. To mě dají někam kopat akorát za minimální mzdu.“ (Jiří)

6. 3 Podmínečné propuštění

Další a poslední část rozhovorů byla zaměřena na samotné podmíněčné propuštění. Zejména na otázky týkající se podávání žádosti o podmíněčné propuštění, spolupráce s Probační a mediační službou, pokud byla, a poté také na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Žádost o podmíněčné propuštění a parole

Žádosti o podmíněčné propuštění mají ve všech věznicích stejné podmínky. Vždy se nemusí jednat o spolupráci s Probační a mediační službou ve smyslu parole, ta je čistě dobrovolná jak ze strany služby, tak odsouzeného. V případech respondentů byla tato spolupráce vyhledávána z různých důvodů.

„O podmínku jsem šel žádat po čtyřech letech, kdy jsem seděl. Tenkrát jsem psal i na probačku, ale oni se mnou spolupracovat nechtěli. To bylo podle mě kvůli mému rejstříku. A mně to bylo jedno, já jako tu probačku ani moc nechtěl, protože jsem s tím neměl dobrý zkušenosti a hlavně jsem nechtěl ten dohled. Já tam psal jenom proto, že jsem myslel, že díky tomu budu mít spíš šanci na to, aby mi tu podmínku schválili a pustili mě ven, že jo. Nakonec jsem teda dostal podmínku na čtyři roky, ale soudce mě moc nechtěl pustit. Ale ten, ten druhý, co tam je...“

(M:) Státní zástupce.

Jo, státní zástupce, ten se mě zastal, jakože jsem prvotrestanec, jo, a že jsem se i dobře choval, tak mě pak teda ten soudce pustil“ (Lubomír)

„S probačkou jsem nespocoval. Já šel na půlku v dubnu 2013 a to bylo vlastně na posudek od vychovatele. Dostal jsem zkušebku na šedesát měsíců a zbytek jsem měl dvacet osm. Probačku, nevím, to jsem snad tenkrát ani neoslovoval.“ (Pavel)

„S probačkou spolupracuju vlastně teď od dubna 2019. Jsem za to rád. Dochází sem za mnou pravidelně pani probačnická, pomohla mi napsat omluvný dopisy těm lidem, co jsme jim vykradli ty byty. Plánoval jsem s ní, jak jim to zaplatím, tu škodu jako. No, budu k ní chodit pak se hlásit, až mě pustěj a jsem jako rád, že budu mít aspoň nějakou kontrolu ještě.“ (Čeněk)

Také Bernard spolupracuje s Probačnickou službou v rámci svého podmíněného propuštění. Jako důvod také uvedl, že *„to vypadá líp, když se bude soud rozhodovat“*. Důvody ke spolupráci jsou tedy různé, je možné poukázat na určitou účelovost jednání. Jiří a Egon také ještě ve výkonu trestu vyhledali spolupráci s probačnickým pracovníkem. Jiří ze stejného důvodu jako Bernard. Egon, jelikož měl již dobré zkušenosti se spolupráci s probačnickým pracovníkem, které získal během svého prvního podmíněného odsouzení s dohledem. Věřil, že mu probačnický pracovník dokáže pomoci a jeho kontrola po propuštění z věznice mu bude ku prospěchu a nasměruje ho na správnou cestu.

Po propuštění

Nejvíce autentické odpovědi na život respondentů po propuštění jsem dostala od Egona a Jiřího, jelikož ti se aktuálně nachází jako jediní z respondentů mimo věznici. Fungují jako klienti Probačnické a mediační služby ČR, kam pravidelně dochází na dohledové konzultace v rámci podmíněného propuštění s dohledem. Egon je nyní 6 měsíců na svobodě, zkušební doba mu končí za 24 měsíců. Jiří je nyní na svobodě 11 měsíců, zkušební doba mu končí za 49 měsíců.

„Když mě pustili, tak jsem šel asi na měsíc bydlet k mamce. Ta z toho jako nadšená nebyla, ale asi jako ten měsíc jsem tam byl, no. Pak jsem šel teda zatím ke kámošovi, protože jsem neměl nic svýho, ani jsem neměl peníze, abych si něco zařídil. No a teď jsem tak různě.“

(M:) Co tím myslíte „různě“?

No, někdy u kámošů. Když to nevyjde, tak spím venku v parku na lavičce třeba. Teď už je teplo, tak to jakoby už jde.“ (Egon)

„Já jsem šel po propuštění k tomu tátovi, to už jsem Vám říkal, tam jsem furt. Družka moje bejvalá, s tou jsme se rozešli, ona teďka taky sedí, ani nevím za co, za drogy asi. Ale s tou jsem to ukončil, už když jsem byl v kriminále. To by bylo zase to stejný a já už s ní bejt nechtěl. Ten život s ní jsem zpátky nechtěl, víte. Děti nám ale dali do Klokánku, ještě navíc do Prahy, protože tady nebylo místo. Ale tak jezdím za nima pravidelně a až si seženu svoje bydlení, tak si je chci vzít k sobě. Teď zatím šetřím peníze.“ (Jiří)

Bernard a Čeněk se teprve chystají na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. S nimi rozhovory na toto téma probíhaly pouze ve formě jejich představ o tom, jak to bude probíhat, jaké mají plány po propuštění apod.

„Chci se určitě zase vrátit zpátky do L-----e. Mám tam veškerý zázemí. Byt se zahradou, dceru, kamarády, jistou práci, všechno tadycto. Navíc máme teď s bratránkem plány, chceme si otevřít pizzerii. Ale to je ještě jako za dyl. První, co mam v plánu je odletět třeba na měsíc do Afriky. Zregenerovat se tam. Až se vrátím, chci se znovu soudit, znovu celej ten případ otevřít. Já mam hodně známejch, hodně dobrejch známejch a mám veškerý lékařský zprávy toho poškozenýho a ty dokážou, že vůbec nešlo o těžký ublížení na zdraví. Takže to chci znova celý otevřít a pak po tom frajerovi budu požadovat odškodnění já.“ (Bernard)

„Po propuštění půjdu k mamce, to už jsme domluvený. Ona má i u sebe máho syna v péči, protože přítelkyni taky zavřeli. Práci mám už taky domluvenou přes Rubikon.“ (Čeněk)

Selhání

Na otázky týkající se selhání jsem se dotazovala všech respondentů. Ti, kteří odpovídali pouze hypoteticky (Čeněk, Jiří, Egon) možnost svého selhání vyloučili. A to včetně Egona, který, dalo by se říci, už nyní selhává v oblasti bydlení. Výjimkou byl Bernard, který měl sklony opět celou událost bagatelizovat a hovořil se smíchem o tom, že nemůže vyloučit, že se stejná událost nebude opakovat.

„Tak byla to prostě rvačka na oslavě. Asi teda. Abych pravdu řekl, tak já si to moc nepamatuju. Já když se prostě takhle jednou za čas napiju, tak o sobě nevím.“

(M:) Máte v plánu s tím něco dělat, abyste se takový situaci pro příště vyvaroval?

Nevím, jako co? Nebudu pít vůbec (směje se)“ (Bernard)

V této části rozhovoru byly nejvýznamnější odpovědi Lubomíra a Pavla, kteří selhání zažili na vlastní kůži a kvůli němu se neosvědčili ve zkušební době a nachází se opět ve věznicí, aby si odseděli zbytek trestu.

„Po propuštění jsem šel k mamce asi na tři měsíce. Pak jsem začal pracovat v rodinném podniku, co jsme měli. To bylo takový vrakoviště. A měl jsem se skvěle, jo, fakt super. Sehnal jsem si pak svůj byt, bral jsem třeba čtyřicet, padesát tisíc za měsíc. Pecka úplně. Drogy jsem nebral vůbec, šest let jsem byl čistej!

(M:) Z toho co říkáte, se mi zdá, že se vám výborně dařilo, tak co se pokazilo, že jste zase tady?

No, dařilo. Takhle se mi dařilo asi rok. No, co se pokazilo. Šel jsem do města večer takhle, že jo, potkal jsem v baru starý kámoše, tak se všichni se mnou chtěli napít, že jo, tak říkám, proč ne. No a začal jsem se s nima vídat častěji a už to bylo. Začal jsem s nima zase brát, no. Pak to zjistil brácha se strejcem a vyhodili mě z práce, protože mě tam nechťeli, když jsem byl furt zfetovanej, že jo. No, jenže já jsem potřeboval peníze, hlavně jsem byl zvyklej na něco. Tak jsem začal zase prodávat. A už jsem v tom jel. A ještě víc než poprvý, než mě zavřeli. Ted' jsem byl úplně, ale úplně v hajzlu. Přišel jsem o všechno, co jsem měl. O práci, o ten byt, tak jsem půl roku bydlel u kámoše. No, a pak mě prostě jednou chytli policajti v autě, když jsem byl zfetovanej a neměl jsem papíry. Pustili mě až ráno, to jsem až přišel k sobě a celý jsem si to uvědomil. Pak jsem šel zase zpátky k mamce, chtěl jsem si najít práci a začít zase od znova. Já si to uvědomoval, že už jsem jako někde za hranou, jo. No, ale mně nějak běželo prostě to stíhání, pak jsem i zjistil, že jsem v celostátním pátrání a prostě jednou mě sebrali policajti a bylo to.“ (Lubomír)

„No, po propuštění jsem šel hned za přítelkyni do Německa. Tam jsme oba měli práci. Já jsem prodával ovoce a zeleninu u silnice a vydělal jsem si dost, třeba 500 – 600 euro za měsíc. Bydlení jsme tam měli zadarmo, protože jsme tam vlastně bydleli u takových starších lidí, kterejm přítelkyně dělala pečovatelku. Po dvou měsících asi jsem jel zpátky do Česka. Jel jsem navštívit strejdu. No, a když jsem tam byl, tak tam vlítla zásahovka a on tam měl samozřejmě furt tu varnu. Tak mě vzali na sedmnáct měsíců na vazbu. To bylo od června do listopadu 2014, pak mě propustili, protože jsem byl nevinnej. Od té doby jsem se se strejdou přestal úplně stýkat radši. Po té vazbě jsem žil chvílku u známýho, než jsem si pronajal svůj byt. Sehnal jsem si novou přítelkyni, s tou jsem se oženil dokonce. No, práci jsem měl novou, z té mě pak vyhodili, protože přítelkyně byla alkoholička, pak jí zavřeli a já se staral o její dvě dcery a my jsme tam dělali na tři směňnej provoz. Já jednou chyběl a už jsem letěl.

(M:) Dobře, co se ale stalo, že jste se zase dostal zpátky do výkonu?

No, dostanu se k tomu. Já jsem si pak našel novou přítelkyni a práci v hospodě jako provozák. Ta přítelkyně ani nevěděla o mojí minulosti nic, jsme spolu byli chvílku. No, a jednou mě oslovil jeden známej policajt, že by potřebovali zjistit nějaký infomace o jedný varně. Moc se mi do toho nechťelo, ale že to byl známej, tak jsem souhlasil a jel jsem tam. Jenže ten chlap v té varně po mně chťel, abych si s ním dal lajnu. Tak jsem si dal, abych nebyl nápadnej. No, a pak jsem jel domu, autem, že jo, a zastavili mě policajti. A bylo to. Ten policajt, kterej mě do toho namočil, jako i svědčil u soudu, že to bylo pro účely vyšetřování, ale ta soudkyně se jenom ptala, jestli jsme k tomu měli sepsanou nějakou tu dohodu a to jsme neměli, takže jsem šel zase zpátky.“ (Pavel)

Lubomír nyní v rámci svého programu zacházení dochází na terapie. V únoru 2018 také nastoupil do učňovského oboru lakýrníka, který bude letos ukončovat. Momentálně je také zaměstnaný v režii věznice. Také je zařazen do projektu Probační a mediační služby ČR Křehká šance II, viděl prý letáček na nástěnce a tak ho napadlo přehodnotit názor na Probační službu a přihlásil se do projektu. Již ho byla navštívit probační pracovnice, sdělila mu, co ho čeká a předala mu otázky, na které si má připravit odpovědi pro komisi z Křehké šance.

V případě, že by mu podmíněčné propuštění opět vyšlo, má v plánu tři měsíce bydlet opět u matky. Má také příslib práce ve stavebnictví. V ČR chce zůstat rok, vybudovat si zde nějaké zázemí a poté opět vycestovat do Holandska, pokud to bude po domluvě s probačním pracovníkem možné. V případě, že mu podmíněčné propuštění nevyjde, jeho celkový trest končí 12. 1. 2022.

Pavel uznává svoji vinu i hloupost sednout za volant pod vlivem návykové látky. Je smířený se svým trestem. Celkový konec Pavlova trestu bude až v roce 2021.

6. 4 Závěry z rozhovorů

Na závěr výzkumu shrnu získané poznatky z rozhovorů s respondenty. Během rozhovorů vyšlo najevo, že ačkoliv se jednalo o tři rozdílné dvojice respondentů ohledně fáze výkonu trestu, ve které se momentálně nachází, tak mají mnoho společného. V následujících podkapitolách shrnuji společné znaky respondentů.

První trestná činnost

V první části rozhovorů jsme se s respondenty navrátili zpátky do minulosti, abychom se zabývali okolnostmi, které započaly jejich kriminální kariéru. Všichni respondenti vykazovali nápadně podobné znaky, co se týká jejich života před spácháním prvního trestného činu. Jednalo se především o nedostatek finančních prostředků. Ve čtyřech případech byli respondenti zaměstnáni bez jakékoliv pracovní smlouvy či dohody. Dva respondenti dokonce nebyli zaměstnáni vůbec.

Z nedostatku finančního zabezpečení vyplývá další rizikový faktor, kterým je nestabilní bydlení, které u čtyř respondentů představovalo spolubydlení s přáteli, u dvou respondentů

pronajatý byt s družkou, ale bez nájemní smlouvy. V případech spolubydlení s přáteli se jednalo o závadové skupiny, konkrétně o uživatele návykových látek. Uživateli byli ale také respondenti, kteří bydleli ve společné domácnosti se svou družkou, která také byla v obou případech uživatelkou návykových látek.

U všech respondentů byly návykové látky primární příčinou spáchání trestné činnosti. U jednoho se jednalo o těžké ublížení na zdraví pod vlivem alkoholu. V jednom případě se jednalo o nedovolenou výrobu návykových látek. Dále o loupežné přepadení, které proběhlo pod vlivem pervitinu. Poslední tři respondenti byli odsouzeni za opakované krádeže, které uskutečňovali za účelem získání prostředků pro nákup další návykových látek k užití pro svoji potřebu.

Při dotazování na první tresty respondentů vyšlo najevo, že tři z respondentů měli hned jako první trest nástup do výkonu trestu odnětí svobody. U těchto respondentů je tedy v tabulce č. 2 poslední trestná činnost současně také ta první, za kterou momentálně vykonávají nepodmíněný trest odnětí svobody. Tři z respondentů dostali ještě šanci v podobě podmíněného odsouzení s dohledem. V této podmínce se během zkušební doby dva z respondentů osvědčili, ale poté dále páchali trestnou činností a dostali se až k té poslední uvedené v tabulce č. 2, která je dostala do výkonu trestu odnětí svobody. Poslední z respondentů se ve zkušební době podmíněného odsouzení neosvědčil a trest mu byl proměněn na nepodmíněný.

Výkon trestu odnětí svobody

V této části rozhovorů jsem se respondentů dotazovala na jejich programy zacházení a dále na to, jak se cítili nebo cítí být připraveni na propuštění z věznice. Denní program respondentů se od sebe příliš nelišil. Pět respondentů bylo pracovně zařazených, z toho tři byli pracovně zařazeni pro práci u vnějšího subjektu, tedy mimo věznici. Dva respondenti byli zařazeni do práce v režii věznice. Poslední respondent byl zpočátku pracovně zařazen též mimo věznici, ale později byl ze zdravotních důvodů pracovně nezařaditelný.

V rámci aktivit programu zacházení, byli tři z respondentů zařazeni do programu „Život bez drog“. V programu se respondenti účastnili skupinových terapií. Všichni tři označili program

za velice přínosný. Největším přínosem pro ně byla možnost se svěřit se svým problémem ostatním, zjištění, že nejsou jediní, kdo takovými problémy prošel nebo stále prochází, a zejména možnost slyšet ostatní účastníky terapie hovořit o svých problémech, díky čemuž dostali náhled na svou vlastní situaci a problémy s drogami.

Jeden z respondentů byl také zařazen do tzv. extramurálních aktivit. Ty označil jako velkou motivaci pro všechny odsouzené, jelikož v rámci nich se dostanou mimo věznici a to nejen kvůli práci. Tento respondent i ostatní, kteří byli pracovně zařazeni mimo věznici, uvedli, že možnost opustit věznici je motivace, jelikož díky tomu si nepřipadají tolik odříznuti od běžného života, který díky tomu, že s ním stále přichází do styku, zůstává psychicky v jejich podvědomí.

To hodnotím jako důležitý podnět, jelikož podle výpovědí pracovníků Vězeňské služby, někteří odsouzení během svého dlouhého trestu zapomínají, že se jedná o trest, a pobyt ve věznici přirovnávají ke škole v přírodě. Podle výpovědí respondentů účast na těchto specializovaných aktivitách výrazně zvýšila jejich pocit připravenosti na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

Podmínečné propuštění

Poslední část rozhovorů byla zaměřena na žádosti o podmíněčné propuštění, na to, zda odsouzení v rámci svého podmíněčného propuštění spolupracovali nebo spolupracují s Probační a mediační službou a na závěr jsem se také dotazovala na moment selhání. Při podávání žádosti o podmíněčné propuštění vyhledalo pět respondentů spolupráci s Probační službou. Tři z respondentů jako důvod pro tuto spolupráci uvedli, že se domnívali, že se tím zvýší pravděpodobnost toho, že soud jejich žádosti vyhoví. Dva z respondentů vyhledali spolupráci s Probační službou, jelikož věřili, že jim pomůže, případně poradí, pokud si nebudu s čímkoliv po jejich propuštění vědět rady. Věřili, že dohled probačního pracovníka po jejich propuštění jim bude ku prospěchu. Pouze jeden respondent s Probační službou nespolečně pracoval.

Na otázky, které se týkaly situace po propuštění, mohli relevantně odpovídat pouze čtyři respondenti, jelikož pouze dva tuto situaci již zažili a dva se v ní právě nacházejí. Ačkoliv dva

z respondentů, kteří tuto situaci již zažili, popisovali svou situaci po propuštění velice nadějně, došlo ve zkušební době opět k další trestné činnosti, díky které se vrátili zpět k nepodmíněnému trestu. Moment selhání u obou dvou respondentů nastal ve chvíli, kdy přišli opět do kontaktu se zavadovou skupinou a návykovými látkami.

Respondenti, kteří jsou momentálně ve výkonu podmíněného propuštění s dohledem, jsou také dva. U prvního hodnotím rizika jako nízká vzhledem k jeho zázemí i finančnímu zabezpečení. U druhého respondenta hodnotím riziko recidivy a selhání jako vysoké, vzhledem k tomu, že nemá žádné stabilní zázemí v podobě rodiny ani bydlení.

Doporučení ze strany respondentů

Během dotazování, jsem pokládala respondentům otázky také na jejich návrhy a nápady na zlepšení přípravy odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Případně co by jim konkrétně pomohlo, aby se cítili lépe připraveni na opuštění věznice. Otázky byly také směřovány na situaci po propuštění. Jednalo se o to, co by jim usnadnilo resocializaci a adaptaci zpět do společnosti po jejich propuštění.

Respondenti podávali mnohé návrhy zejména do programů zacházení. Za velice přínosný označovali program „Život bez drog“, především skupinové terapie, kterých se v rámci tohoto programu účastnili. Tyto terapie by tedy podle odsouzených byly přínosem i v jiných oblastech, jako příklad byly jedním z respondentů uvedeny rodinné vztahy.

Dalším návrhem jednoho z respondentů bylo zavedení povinných kurzů, které se týkají např. finanční gramotnosti, která je základem proto, aby mohli odsouzení po propuštění fungovat jako samostatné osobnosti. Jiný z respondentů také poukazoval na nedostatky ve znalostech odsouzených a to v základních oblastech. Jako příklad uváděl nákup jízdenky do autobusu nebo založení si bankovního účtu. Toto označovali respondenti jako za mnohem více podnětné, než např. sportovní aktivity. Více takových kurzů by ocenili i oni sami a to i v případě, že by se pro ně jednalo i pouze o opakování nebo připomenutí znalostí, které už mají.

Podnětné podle mého názoru byly také komentáře k umístování odsouzených na pracoviště mimo věznici a k extramurálním aktivitám obecně. V těchto případech je ovšem nutné řádně zvážit, kdo bude do těchto aktivit zařazen. Respondenti, ale i pracovníci Vězeňské služby, hovořili o tom, že někteří odsouzení, kteří např. za celý výkon trestu neopustí věznici, přestávají vnímat, že existuje vnější svět, do kterého se jednou budou muset vrátit. Jejich příprava na návrat tak probíhá pouze na úrovni mechanického vykonávání aktivit z programu zacházení bez toho, aby přemýšleli nad tím, co vlastně dělají a proč. Jejich příprava na propuštění se tak nedostane, až na požadovanou mentální úroveň.

Co se týká situace po propuštění, dva z respondentů navrhovali povinnost spolupracovat v rámci podmíněčného propuštění s Probační a mediační službou ČR pro všechny propuštěné. Jako důvod uvedli, že se kromě sociálního kurátora jedná o jedinou službu, která se specializuje právě na podmíněně propuštěné osoby, tudíž je to jediná služba, na kterou se mohou po propuštění obracet v případě jakýchkoliv problémů, zejména problémů, které se týkají jejich resocializace po návratu do běžné společnosti.

Jeden z respondentů také zmínil problematiku zázemí po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. A to nejen v případě podmíněčného propuštění, ale také v případě konce trestu nebo např. amnestie. Vždy je automaticky počítáno s tím, že odsouzený má po propuštění kam jít. Vždy tomu ale tak není a z tohoto důvodu také často dochází k recidivě, aby se pachatelé mohli navrátit zpět alespoň do vězeňského zázemí, protože jiné nemají. Respondent konkrétně navrhoval zajištění ubytování pro osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody a to alespoň na několik prvních týdnů, než se adaptují.

Závěr

Jako primární příčinu páčání trestné činnosti lze u zvolených respondentů stanovit jejich nestabilní zázemí; sociální a finanční zabezpečení a bydlení. Díky těmto faktorům se všichni z respondentů dostali na hranu zákona a někteří dokonce několikrát. Důvodem ve čtyřech ze šesti případů bylo členství v závadových skupinách. Ve všech případech se jednalo o trestnou činnost v souvislosti s užíváním návykových látek, přičemž to vyplývalo ze závadových skupin, kterých byli respondenti aktivními členy.

Ve věznicích se odborní zaměstnanci snaží na odsouzené působit prostřednictvím programů zacházení a specializovaných aktivit, které se odsouzeným nabízí. Pomocí těch by se měla zvyšovat připravenost odsouzených na jejich následné propuštění, ať už podmíněčné nebo na konci jejich trestu. Respondenti, se kterými byly realizované rozhovory v rámci výzkumného šetření, potvrdili, že díky absolvování kurzů se cítili být lépe připraveni na propuštění. Já osobně se rozhodně přikláním k jejich návrhům, aby absolvování některých kurzů bylo pro určité odsouzené povinné.

Za velice podnětný také považuji návrh respondentů na povinnost spolupráce s Probační a mediační službou ČR pro všechny podmíněčně propuštěné osoby. S tím je ovšem spojený fakt, že už tak dost přetížená Probační službě, zvláště některým konkrétním střediskům, by přibylo mnoho další práce v rámci dohledové činnosti, která je časově velice náročná. Minimálně bych ovšem navrhovala Probační službu zapojit do všech žádostí o podmíněčné propuštění ve smyslu, aby ke každému rozhodování soudu bylo připojeno stanovisko probačního pracovníka k podmíněčnému propuštění odsouzeného.

Během rozhovorů, kdy jsme s respondenty hovořili o situaci po jejich propuštění, jsme často a znovu naráželi na otázky bydlení a práce. Tyto dva body považuji za stěžejní a to nejen pro osoby podmíněčně propuštěné. Většina z respondentů měla tyto dva body vyřešené díky rodině, která toto zázemí a podporu poskytla. Ovšem jeden z respondentů zůstal téměř bez prostředků. Ačkoliv pravidelně dochází do práce, nemá stabilní bydlení. To samozřejmě nemusí zákonitě poukazovat na další trestnou činnost, ovšem riziko recidivy je tím výrazně navýšeno.

Zrealizovaný kvalitativní výzkum ukázal, že riziko spáchání trestné činnosti ani recidivy nemůžeme nikdy považovat za nulové. Samozřejmě lze uvažovat faktory, které tato rizika výrazně navyšují, ale i v případě, že tyto faktory opět např. nestabilní zázemí, špatná finanční situace apod., chybí, stále je nutné počítat i s minimálním rizikem toho, že trestná činnost může nastat kdykoliv. Ukázkovým příkladem byly případy Lubomíra a Pavla, kteří po svém podmíněném propuštění začali žít normální život v souladu se zákonem, ve kterém se jim navíc velmi dařilo. Stačilo ovšem málo a dostali se zpátky „za mříže“.

Otázkou tedy stále zůstává, zda je možné na tyto nečekané situace vůbec odsouzené nějakým způsobem připravovat nebo vylepšit již stávající přípravu, aby se do těchto situací nedostávali. Podle mého názoru je možné učinit další možná opatření případně pomoc těmto osobám, např. Egonovi by jistě momentálně pomohl fungující probační dům, kde by mohl přechodně bydlet. Ovšem je nutné počítat s faktem, že ani tím nedokážeme rizika trestné činnosti a recidivy zcela eliminovat.

Použitá literatura

České vězeňství. *Poslání a organizační struktura probační a mediační služby ČR*. Praha: České vězeňství, č. 1/1999, ISBN 80-238-4322-2. (pozn. příloha čísla).

FISCHER S., J. ŠKODA, Z. SVOBODA, L. ZILCHER. *Speciální pedagogika*. 1. vydání, Praha: Tritron, 2014, ISBN 978-80-7387-792-7.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 2. vydání, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HÜNTTEROVÁ, R. Zaměstnávání vězňených osob v České republice. *České vězeňství*. 2007, č. 3/2007, s. 10, ISSN 1213-9297.

MATOUŠEK, O., P. KODYMOVÁ, J. KOLÁČOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-002-X.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Manuál hodnocení rizik a potřeb – Metodický standard*. 2016.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Parole – Metodický standard*. 2016.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Probace – Metodický standard*. 2016.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Přípravné řízení – Metodický standard*. 2016.

REISSIGOVÁ, Jitka. *Význam extramurálních aktivit v kontextu realizace programu zacházení*. Ústí nad Labem, 2018. 98 s. Diplomová práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D.

ŠTERN, P. a kol. *Probace a mediace*. 1. vydání, Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-757-2.

VETEŠKA, J. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. 1. vydání, Praha: WoltersKluwer, 2015, ISBN 978-80-7478-898-7.

Použité internetové zdroje

BIEDERMANOVÁ, E., M. PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011 [online]. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/390.pdf>

ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník ze dne 9. února 2009. In: *Zákony pro lidi*. 2019. Dostupné také z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=trestn%C3%AD+z%C3%A1kon%C3%ADk>.

ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., O výkonu trestu odnětí svobody ze dne 3. srpna 1998, In: *Zákony pro lidi*. 2019. Dostupné také z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/1999-169?text=z%C3%A1kon+o+v%C3%BDkonu+trestu+odn%C4%9Bt%C3%AD+svobody>.

ČESKO. Zákon č. 257/2000 Sb., O probační a mediační službě ze dne 11. srpna 2000. In: *Zákony pro lidi*. 2019. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>.

ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 ze dne 21. prosince 1999 Řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Legislativa vězeňské služby ČR*. 1999. Dostupné také z: http://vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/zakony_IV2016/345_1999.pdf.

Maruna,S.; Immarigeon,R.; Le Bel,T.P.: Ex-offender reintegration : theory and practice. In Maruna,S.; Immarigeon,R.(ed.): *After crime and punishment : pathways to offender reintegration*. Cullompton : Willan Publishing, 2004, s. 3-26.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Projekty – Křehká šance II. *pmscr.cz* [online]. nedat. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance-ii/>.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Evaluace projektu Křehká šance II. *pmscr.cz* [online]. nedat. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/projekty_KSII_evaluacni_zprava_190103.pdf.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Pro oběti. *pmscr.cz* [online]. nedat. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-obeti/>.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Pro pachatele – probace. *pmscr.cz* [online]. nedat. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Pro pachatele – parole. *pmscr.cz* [online]. nedat. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Organizační struktura. *pmscr.cz* [online]. nedat. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/images/clanky/ORG_RAD_PMS_struktura_2019.pdf.

ROZUM, J., P. KOTULAN, J. TOMÁŠEK. *Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008 [online]. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/348.pdf>.

ROZUM, J. a kol. *Institut dohledu u podmínečně propuštěných*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004 [online]. 2018 [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/298.pdf>.

SCHEINOST, M., S. DIBLÍKOVÁ, J. TOMÁŠEK. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016 [online]. [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/438.pdf>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. Věznice Kynšperk nad Ohří – Výstupní oddělení. *vscr.cz* [online]. 2019 [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-kynšperk-nad-ohri/uncategorized-cs/novinky/nove-vystupni-oddeleni/>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. Věznice Rapotice – Program „3Z“. *vscr.cz* [online]. 2019 [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-rapotice/o-nas/vykonvezenstvi/program-3z/>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. Statistická ročenka za rok 2018. *vscr.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/05/Statistická-ročenka-2018.pdf>.

Přílohy

Příloha č. 1 – Pokoj na výstupním oddělení a pokoj na oddělení výkonu trestu

Pokoj na výstupním oddělení ve Věznici Kynšperk nad Ohří

Pokoj na oddělení výkonu trestu ve Věznici Kynšperk nad Ohří

Zdroj: Vězeňská služba ČR, Věznice Kynšperk nad Ohří, 2019

Příloha č. 2 - Žádost o praxi a výzkum ve věznici

NÁVRH NA VYKONÁNÍ STÁŽE

pro další fyzické osoby

1. Navrhovatel(é), posluchač(i), účastník - účastníci (jméno, příjmení, akademický titul, stát trvalého nebo přechodného pobytu, adresa, akreditace apod.), vzdělávací zařízení (název školy, obor, ročník):
Michaela Rožcová, Bc., Česká republika, 17. listopadu 290/39, 400 10 Ústí nad Labem
Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, obor Resocializační pedagogika, navazující magisterské studium, 2. ročník
2. Vedoucí stáže nebo exkurze: [redacted]
titul, jméno a příjmení
3. Odůvodnění návrhu (k jakému účelu):
Žádám o umožnění návštěvy věznice [redacted] pro účely praktické části mé diplomové práce, kterou zpracovávám na téma Podmínečné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Ve věznici bych ráda zrealizovala kvalitativní výzkum formou rozhovorů s odsouzenými. Konkrétně by se mělo jednat o odsouzené, kteří se momentálně nachází na výstupním oddělení a připravují se na podmíněčné propuštění z VTOS, dále o odsouzené, kteří již podmíněčně propuštěni byli, ale z důvodu opakovaného páčání trestné činnosti jsou opět zpátky ve VTOS. Jako další respondenti budu využít přímo moji klienti, kteří dochází v rámci podmíněčného propuštění na středisko PMS v Ústí nad Labem, kde pracuji jako probační asistent a vykonávám zde nad nimi dohledovou činnost.
Délka trvání (od – do s uvedením data v příslušném kalendářním měsíci tj. od zahájení až do ukončení):
Bude se jednat o maximálně 2 – 3 dny kdykoliv do konce dubna a během května 2019, přizpůsobím se pracovním možnostem [redacted] První den nástupu nejlépe 24. 4. 2019.
4. U organizační jednotky Vězeňské služby (s uvedením jejího názvu a místa):
[redacted]
5. Konkretizace návrhu a jeho zaměření (cíl stáže nebo exkurze):
Cílem mé práce je popsat průběh podmíněčného propuštění z VTOS a na základě rozhovorů s odsouzenými se z jejich pohledu zaměřit na nedostatky a možné návrhy na vylepšení celkové přípravy (program zacházení, výstupní oddělení) odsouzených na propuštění a další postpenitenciární péče (sociální kurátor, probační služba apod.) tak, aby byla zajištěna co možná nejvyšší míra resocializace a tím byl usnadněn návrat odsouzených z VTOS do běžného života a zároveň tak byla recidiva snížena na minimum. Výstupem mé práce, pokud se podaří získat dostatečné množství informací, by mohl být návrh projektu PMS ČR jako byla například Křehká šance aj.
6. Další údaje nezbytné pro posouzení (např. jedná-li se o opakovanou stáž, exkurzi, předcházející kontakt s vězňenými osobami u organizační jednotky Vězeňské služby České republiky, zájem o pořizování záznamů foto, video, audio na paměťová média apod.):
Jedná se o opakovanou stáž. Stáž ve [redacted] jsem již absolvovala během bakalářského studia a taktéž zde realizovala v rámci své bakalářské práce rozhovory s odsouzenými. Jako pracovník Probační a mediační služby ČR přicházím do kontaktu s vězňenými a odsouzenými osobami často. Zájem o pořizování fotografií, audio či video záznamů nemám.
7. Oblast výzkumu, je-li do odborné praxe zahrnuta (s podrobnějším zaměřením): viz bod č. 3 a 6
8. Předpokládaný přínos: viz bod č. 6

Příloha č. 3 - Osnova otázek k rozhovorům s respondenty

1. Kdy jste spáchal 1. trestnou činnost? Jakou? Co Vás k tomu vedlo, jak jste žil v té době?
(Rodina, práce, bydlení apod.)
2. Jaký jste dostal trest za svoji první trestnou činnost? Jak na Vás trest výchovně zapůsobil?
Jak jste to poznal? Co se s trestem změnilo?
3. Měl jste nějaké alternativní tresty? Jaké? Spolupracoval jste někdy s Probační a mediační službou? Jak jste spolupracoval?
4. Kdy jste se poprvé dostal do výkonu trestu odnětí svobody? Za jaký trestný čin? Proč jste ho spáchal?
5. Popište mi Váš program zacházení. Popište mi Váš běžný den. Jakých se účastníte aktivit nebo programů a co je jejich obsahem? K čemu Vám to je dobré? Proč tam chodíte?
6. Jste na běžné ubytovně nebo na výstupním oddělení? Popište ten rozdíl. Jak se na výstupním oddělení změnil Váš program zacházení?
7. Spolupracujete v rámci podmíněčného propuštění s Probační a mediační službou? Pokud ano, proč?
8. Cítíte se být připraven na propuštění? Jak to poznáte, že jste připraven? Díky čemu? Co byste potřeboval, abyste se cítil více připraven?
9. Co máte v plánu po propuštění? Čeká na Vás někdo venku? Kdo?
10. Za jakých okolností by se mohlo stát, že byste znovu páchal trestnou činností?
11. Jaký byl Váš první pocit na svobodě? Kam jste šel jako první, co konkrétně jste dělal?
Proč? Popište první den na svobodě.
12. Jak Vás přivítali Vaši blízcí?

13. S jakými lidmi se nyní stýkáte? Patří mezi ně i lidé, se kterými jste se stýkal před nástupem do VTOS? Mají tito lidé nějakou souvislost s Vaší trestní minulostí? Jakou, pokud ano.

14. Jak nyní probíhá Vaše spolupráce s PMS? Jak Vám PMS pomáhá se znovu začleněním do společnosti? Důvěřujete svému probačnímu pracovníkovi?

15. Jak plánujete Vaší budoucnost? Co budete dělat zítra? Co plánujete za týden, za měsíc?

16. Jaké jsou teď hlavní problémy, které řešíte? Jaké jste řešil po odchodu z VTOS? Kde jste bydlel? Máte práci?

17. Co vedlo k tomu, že jste znovu páchal trestnou činnost? Jakou?

18. Jak se Vám nyní daří opět ve výkonu trestu, změnil se nějak Váš program zacházení? Jak? Kdy máte konec trestu? Budete znovu žádat o půlku?